

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu	Zvýšení kvality vzdělávání na Slezské univerzitě v Opavě ve vazbě na potřeby Moravskoslezského kraje
Registrační číslo projektu	CZ.02.2.69/0.0/0.0/18_058/0010238

Živnostenský zákon a podnikání

Distanční studijní text

Michal Vitek

Opava 2022

Obor: 0488 Interdisciplinární programy a kvalifikace zahrnující obchod, administrativu a právo, 0421 Právo, 0413 Management a správa

Klíčová slova: Podnikání, Živnost, Obchodní právo, Živnostenské právo, Závazkové vztahy, Kupní smlouva, Smlouva o dílo, Obchodní společnost, Právo obchodních společností, Společnost s ručením omezeným, Akciová společnost, Veřejná obchodní společnost, Komanditní společnost, Osoba samostatně výdělečně činná, Občanský zákoník, Zákon o obchodních korporacích, Vázaná živnost, Volná živnost, Koncesovaná živnost, Ohlašovací živnost

Anotace: Studijní opora určená pro studenty předmětu Živnostenský zákon a podnikání nabízí výklad o struktuře a obsahu veřejnoprávní a soukromoprávní úpravy podnikání v českém právu.

S ohledem na zaměření studijního programu je akcent je kladen na oblast práva živnostenského, jako obecného režimu veřejnoprávní úpravy podnikání, a dále na zajištění základních právních předpokladů pro oblast poskytování sociální péče.

Autor: **JUDr. Michal Vítek, Ph.D.**

Obsah

ÚVODEM.....	5
RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍ OPORY.....	6
1 POJEM PODNIKÁNÍ – ZÁVISLÁ A SAMOSTATNÁ ČINNOST	7
2 VEŘEJNOPRÁVNÍ REGULACE PODNIKÁNÍ, ŽIVNOSTENSKÉ PRÁVO.....	16
3 PRÁVNÍ FORMY PRO REALIZACI PODNIKÁNÍ – OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI.....	31
4 ZÁVAZKOVÉ VZTAHY V PODNIKÁNÍ	45
5 PODMÍNKY PRO POSKYTOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	59
LITERATURA	71
SHRNUTÍ STUDIJNÍ OPORY	73
PŘEHLED DOSTUPNÝCH IKON.....	74

ÚVODEM

Podnikání je pojmem, který byl v nedávné historii vnímán často kontradiktorními pohledy. Od zavržení samostatné ekonomické aktivity podnikatelů v předlistopadové době, a přes jistou skepsi, kterou vyvolávaly ve veřejném vnímání podnikatelů turbolentní roky polistopadového vývoje v České republice, získaly pojmy podnikatel a podnikání opět respekt, který odpovídá faktu, že právě podnikání je zdrojem převážné většiny bohatství národního hospodářství.

Vztah veřejného zájmu a soukromého zájmu reprezentovaného v ekonomické oblasti právě podnikatelskou činností by měl být vztahem vyvažování a doplňování. Úřední osoby mají vytvářet a garantovat prostředí, ve kterém se podnikání daří, svou činností umožňovat jeho kultivaci a zachovávání pravidel stanovených právní úpravou.

Nejobecnější oblastí veřejnoprávní úpravy podnikání je právo živnostenské, obor tradiční, následně popřeny právem komunistického právního řádu a obnovený po roce 1989. I proto je živnostenské právo základním východiskem pro studium právní úpravy podnikání. Výklad je doplněn přehledem základních právních jednání v oblasti podnikání dle příslušných norem soukromého práva, zejména občanského zákoníku.

S ohledem na určení studijní opory pro studenty studijního programu Sociální práce ve veřejné správě, soustředí se opora také na oblast úpravy podnikání v oblasti poskytování sociálních služeb, tedy na úpravu podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Text, který je určen přednostně pro denní studenty bakalářských a magisterských oborů v oblasti veřejné správy a sociální práce, je strukturován po linii základních institutů živnostenského a obchodního práva a obsahuje řadu autoevaluačních otázek a bodů, které umožňují okamžité ověření získaných poznatků. Student by měl být schopen, po absolvování kurzu, ke kterému je tato studijní opora komplementární, základní orientace v oblasti živnostenského práva a právní úpravy podnikání, zejména by měl být schopen rozlišit mezi základními formami obchodních společností, rozumět definičním znakům jednotlivých smluvních typů, které jsou základem závazkových vztahů v rámci podnikání, měl by být schopen vyhodnotit povinnosti, které pro podnikatele vyplývají z právní úpravy živnostenského práva a měl by mít vytvořeny předpoklady pro hlubší odbornou práci s tématem.

RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍ OPORY

Studijní opora poskytuje úvod do veřejnoprávní a v jisté míře i do soukromoprávní úpravy podnikání v českém právu.

V první kapitole definuje pojmy podnikatele a podnikání, zabývá se základními právními východisky v uvedené oblasti a uvádí studenta do předmětné problematiky. Je zde rovněž podán výklad o struktuře českého obchodního a živnostenského práva.

Výklad pokračuje kapitolou vztahující se k pojmu živnostenského práva a živností. Seznamuje studenta se základními body živnostenské právní úpravy jako obecného režimu veřejnoprávní úpravy podnikání v České republice.

Následně je zařazena kapitola věnující se základním institutům obecného obchodního práva, a sice závazkovému právu a právu obchodních společností. Uvedené obory jsou s právem živnostenským komplementární. Živnostenské podnikání se realizuje právě instituty práva soukromého, jejichž pochopení musí tvořit základ obecné orientace v právní úpravě podnikání jako celku.

Závěrečná kapitola se s ohledem na tematické zaměření kurzu věnuje tématu podnikání v oblasti sociálních služeb, a to pojednáním o předpokladech poskytování sociálních služeb a obligačních vztazích takové podnikání provázející.

1 POJEM PODNIKÁNÍ – ZÁVISLÁ A SAMOSTATNÁ ČINNOST

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola má za úkol uvést vymezení pojmu podnikání vůči jiným formám hospodářské činnosti osob, zejména pak vůči zaměstnání.

Podnikání je zde definováno jak pozitivním způsobem, tedy vymezením jeho definičních rysů, tak negativním způsobem, tedy vymezením vůči jiným formám hospodářské činnosti.

CÍLE KAPITOLY

Student je v závislosti na pochopení kapitoly schopen rozlišit mezi samostatnou a závislou hospodářskou činností, tedy zejména podnikáním a zaměstnáním, a dále je schopen:

- Definovat pojem podnikání za pomoci jeho definičních znaků;
  - Definovat pojem podnikání jeho vymezením vůči jiným formám hospodářské činnosti;
  - Pracovat s pojmem podnikání při studiu ostatních právních oborů;
  - Uvědomit si základní právní důsledky podnikání
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Podnikání, samostatná činnost, závislá činnost, zaměstnání, obchodněprávní vztah, veřejnoprávní regulace podnikání, právnická osoba, fyzická osoba, korporace.

ÚVOD

Kapitola nabízí vstup do tématu podnikání jeho vymezením vůči jiným, závislým formám ekonomické činnosti osob. Podává definici pojmu podnikání a věnuje se struktuře českého obchodního práva.

Odhadovaný čas studia: 1 - 2 hodiny v závislosti na studiu doporučených zdrojů.

VÝKLADOVÁ ČÁST

1. Úvod do právní úpravy podnikání

V souladu s obecnou soukromoprávní zásadou, že „je dovoleno vše, co není zákonem zakázáno“ může jedinec realizovat svou ekonomickou aktivitu veškerými způsoby, které zákon nevylučuje. Typickými formami je výkon samostatné ekonomické činnosti neboli podnikání, anebo výkon ekonomické činnosti závislé, zejména ve formě zaměstnání.

Výchozí definici podnikání nabízí **základní předpis soukromého práva**, tedy zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (dále jen „**ObčZ**“ či „**Občanský zákoník**“), a to v ust. § 420 odst. 1:

„Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.“

Občanský zákoník hraje klíčovou roli při veškerých aspektech úpravy soukromoprávních vztahů, včetně oblasti podnikání. Ačkoliv vyplývají jednotlivé povinnosti podnikatelů také z jiných právních norem, ObčZ tvoří základní interpretační normu pro chápání obsahu soukromoprávních vztahů a zároveň je normou „zbytkovou“, užívanou subsidiárně v případě, že právní úprava jiného zákona nestanoví pro soukromoprávní oblast nic specifického.

2. Definiční znaky podnikání

Z uvedeného zákonného ustanovení § 420 ObčZ je možné dobře dovodit jednotlivé prvky, které nám **podnikání jako činnost definují**, a to:

2.1. Jedná se o činnost vykonávanou samostatně. Podnikatelem tedy není např. zaměstnanec, anebo společník obchodní společnosti či člen orgánu takové společnosti, podnikatelem je až osoba, která samostatně právně jedná, tedy společnost jako taková, popřípadě fyzická osoba, která podniká jako osoba samostatně výdělečně činná či jiným zákonem upraveným způsobem. Podnikatelem nemůže být ani osoba, která je zařazena do hierarchické struktury v rámci určité společnosti. Samostatnost je vnímána jako nezávislost na rozhodování jiné osoby odlišné od osoby podnikatele. Taková osoba nese náklady podnikatelské činnosti, rovněž však je oprávněna ze zisku z takové činnosti. Podnikatel může vstupovat do smluvních vztahů s osobami, které samostatně nepůsobí – typicky zaměstnanci. Pokud tak učiní, řídí se právní úprava normami pracovního práva.

2.2. Činnost je vykonávána na vlastní účet a odpovědnost. Odpovědnost z výkonu podnikání spočívá přímo na osobě, která v právních vztazích z podni-

kání vyplývajících vystupuje a činí je. V tom se zásadním způsobem odlišuje od zaměstnance, kterému zákon dává ochranu ve smyslu omezení jeho odpovědnosti za škody způsobené při výkonu zaměstnání. Podnikatel však ručí za způsobené škody při výkonu podnikání celým svým majetkem. Právě z důvodu omezení odpovědnosti podnikatelů vznikly tzv. kapitálové obchodní společnosti, jejichž podstatou je oddělení majetkové od osobní složky podnikání (k tématu viz níže u výkladu k obchodním společnostem).

Podnikání je rovněž vykonáváno vlastním jménem, kterým se rozumí **obchodní firma**. V případě živnostenského podnikání osoby samostatně výdělečně činné je obchodní firmou jméno podnikající osoby. V případě podnikání právnické osoby je volba firmy v dispozici právnické osoby. Firma může být i zcela fantazijní, nijak nevycházející ze jmen zakladatelů či statutárních zástupců společnosti. Firmu lze definovat také jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Platí, že jeden podnikatel nesmí mít současně více obchodních firem, může však obchodní firmu měnit. V případě právnické osoby je taková změna možná pouze za podmínky změny zakladatelského právního jednání. Pro určení obchodní firmy platí několik zásad, které je nezbytné dodržet:

- obchodní firma nesmí být klamavá, tedy zaměnitelná s jinou obchodní firmou;
- obchodní firma nesmí být zvolena v rozporu s dobrými mravy;
- obchodní firma musí být srozumitelná.

2.3. Činnost je vykonávána živnostenským nebo obdobným způsobem. Veřejný zájem na úpravě podnikání vstupuje do podnikatelských vztahů v závislosti na druhu podnikání na základě různých předpisů, z nichž zdaleka nejobecnější je úprava živnostenského práva. Pod pojem „živnostenského“ podnikání spadá nejširší spektrum podnikatelských aktivit uvedených dle výčtu v přílohách živnostenského zákona. Podnikání upravené v jiných předpisech představuje jiný než živnostenský způsob podnikání (například v oblasti bankovníctví, poskytování svobodných profesí – auditoři, advokáti, architekti, lékaři apod.). Negativní vymezení (tedy uvedení podnikatelských činností, které pod pojem živnosti nespádají) je uvedeno v ust. § 3 ŽZ. Zatímco pro oblast úpravy dle ObčZ a jiných soukromoprávních předpisů v zásadě platí volnost účastníků co do obsahu vzájemných práv a povinností, veřejnoprávní úprava, a s ní rovněž úprava živnostenského práva, je úpravou kogentní, tedy nezměnitelnou a obligatorní.

2.4. Jedná se o činnost soustavnou. Za pomoci tohoto kritéria dochází k rozlišení jednorázové činnosti od činnosti soustavné. Soustavností se rozumí

zejména opakovanost případů realizace určité ekonomické aktivity, popřípadě realizace jednorázová, ale provozovaná v dlouhodobém časovém horizontu. Nebude tedy podnikatelem někdo, kdo např. prodá jednorázově nemovitost, kterou delší dobu vlastní (ač by tím mohl splnit některá další kritéria vyplývající z § 420 ObčZ), nicméně pokud by tak činil opakovaně a fakticky s nemovitostmi obchodoval, bude třeba jeho činnost jako podnikání (ať již dovolené či nedovolené) vyhodnotit. Soustavnost lze chápat také negativně vymezením vůči ojedinělosti či mimořádnosti určitého právního jednání.

2.5. Cílem této činnosti je dosažení zisku. Zisk představuje základní východisko motivace při realizaci podnikatelské činnosti. Uvedené kritérium představuje hodnocení z pohledu záměru podnikající osoby, nikoliv z pohledu dosaženého výsledku. Neznamena tedy, že realizace zisku je nezbytná pro to, abychom určitou činnost za podnikání považovali. Situace, kdy určitý podnikatelský záměr negeneruje po určitou dobu zisk, je v podnikání zcela běžná a nepředstavuje překážku klasifikace takové činnosti jako činnosti podnikatelské.

Zároveň je třeba uvést, že nabízená definice stanoví pouze domněnku podnikání. Podnikatelem totiž může být i osob, která sice v rozhodném okamžiku nemá živnostenské (či obdobné) oprávnění, ale která uzavírá smlouvu v souvislosti se svým budoucím podnikáním.¹

Podnikání, ač je ze své podstaty vnímáno jako činnost samostatná, je předmětem právní úpravy, a to jak normami soukromého, tak veřejného práva. Smyslem regulace je jak zajištění optimálních podmínek pro výkon podnikatelské činnosti, ale také ochrana jednotlivých osob, které jsou aktéry procesu podnikání, ať již na straně zákazníků (tedy převážně spotřebitelů), tak dalších osob, které se na podnikání podílejí jinak.

Veřejný zájem na regulaci podnikatelského prostředí je reflektován do širokého spektra právních oborů a podoborů, jejichž předmětem je úprava právních poměrů při různých aspektech výkonu podnikání. Jsou jimi jak právní odvětví náležející svým charakterem do oblasti soukromého, tak veřejného práva.

3. Právní obory z oblasti soukromoprávní úpravy:

3.1. Právo občanské a obchodní: Občanský zákoník jako základní předpis soukromého práva, tvoří základní rámec úpravy pro veškeré soukromoprávní obory, včetně právních vztahů souvisejících s podnikáním, které byly dříve vyhrazeny zákonu č. 513/1991 Sb. obchodnímu zákoníku, který již předsta-

---

¹ Viz rozhodnutí NS sp.zn. 23 Cdo 1137/2015

vuje normu neplatnou, tzv. derogovanou. Striktní oddělení práva občanského a obchodního tak již neodpovídá současné právní realitě, právo obchodní do značné míry s právem občanským splynulo. Přesto však existují určité normy, které jsou svým charakterem čistě obchodněprávní, typicky právo obchodních korporací (viz níže). Pro oblast občanského a obchodního práva je, na rozdíl od norem práva veřejného (tedy například norem práva živnostenského či daňového), charakteristická smluvní volnost, která se projevuje v možnosti účastníků upravit si odlišně práva a povinnosti stanovená zákonem.

- 3.2. Právo spotřebitelské.** V realitě podnikání dochází pravidelně ke střetu osob, pro které podnikání představuje jejich hlavní ekonomickou činnost, tedy „profesionálů“ ve svém oboru s osobami, které jsou v relativním závazkovém vztahu s nimi logicky znevýhodněny tím, že nedisponují potřebným know-how ani kapacitami a ekonomickou silou, která by vyvažovala rovnost subjektů, ze které soukromé právo vychází, tedy spotřebitelů. Z uvedeného důvodu dochází k úpravě norem vyplývajících ze smluvní autonomie účastníků normami tzv. spotřebitelského práva, které omezuje podnikatele v jednotlivých aspektech realizace podnikání vůči spotřebitelům, zejména potom stanovením konkrétních omezení a povinností (např. úpravami podmínek odstupování od smlouvy, úpravami informační povinnosti vůči spotřebitelů, povinností určitého postupu při vyřizování reklamací, zákaz nekalých obchodních praktik a jinými). Základními právními normami je zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele a vybraná ustanovení ObčZ².
- 3.3. Právo duševního vlastnictví** představuje souhrn právních norem, které upravují právní vztahy k výsledkům tvůrčí činnosti, netvůrčí obchodní činnosti či činnosti, jejímž výsledkem je určitý nehmotný statek. Jeho podoblastmi jsou právo autorské, právo průmyslového vlastnictví. Uvedené právní obory jsou podstatné zejména v oblasti průmyslu, ale také při podnikání v oblasti umělecké. Základními předpisy jsou ObčZ a zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon.
- 3.4. Právo obchodních korporací** (či společností) představuje právní podobor soukromého práva, které se zabývá právní úpravou obchodních společností, zejména pak otázkami jejich formy, vzniku a zániku (resp. založení a zrušení), právními vztahy mezi společníky obchodních společností a dalšími vybranými základními aspekty právního života těchto společností. Základní normu práva obchodních společností tvoří zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech („ZOK“). O právu obchodních společností je blíže pojednáno v kapitole č. 3.

---

² § 419 ObčZ, a dále § 1810 – 1867 ObčZ

3.5.Právo hospodářské soutěže: jedná se o specifický právní obor, který se zabývá právními vztahy vznikajícími v rámci realizace hospodářské soutěže, tedy zejména v oblasti postihování případů tzv. nekalé soutěže, v oblasti prevence dohod narušujících hospodářskou soutěž mezi subjekty a v oblasti opatření proti zneužívání dominantního postavení soutěžitelů a některých jejich spojení vedoucích ke kartelům. Základním předpisem je zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. Smyslem úpravy je ochrana soutěže ekonomických subjektů na trhu jako předpokladu optimálního fungování ekonomiky. Významným pramenem soutěžního práva je rovněž soutěžní právo Evropské unie (viz čl. 101 a 102 Smlouvy o fungování Evropské unie).

3.6.Pracovní právo: jedná se o soubor právních norem upravujících práva a povinnosti mezi zaměstnanci a zaměstnavateli při výkonu závislé činnosti, upravený zejména v zákoně č. 262/2006 Sb., zákoníku práce a dalších předpisech. Pro oblast podnikání má zásadní význam zejména co do stanovení povinností podnikatele – zaměstnavatele při zaměstnávání fyzických osob – zaměstnanců, a to jak v rovině úpravy relativního smluvního vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem (ať již na základě pracovní smlouvy, anebo dohod konaných mimo pracovní poměr), tak ve věci úpravy dalších povinností podnikatelů při zaměstnávání, zejména v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, povinností po skončení pracovního poměru, otázek odpovědnosti za škodu vzniklou z pracovněprávních vztahů a dalších skutečností. Právo pracovní je tradičně řazeno mezi soukromoprávní obory, nicméně obsahuje řadu norem kogentního charakteru reflektujících veřejný zájem na dodržení zákonnosti v jím upravených otázkách.

3.7.Právo duševního vlastnictví představuje souhrn právních norem, které upravují právní vztahy k výsledkům tvůrčí činnosti, netvůrčí obchodní činnosti či činnosti, jejímž výsledkem je určitý nehmotný statek. Jeho podoblastmi jsou právo autorské, právo průmyslového vlastnictví. Uvedené právní obory jsou podstatné zejména v oblasti průmyslu, ale také při podnikání v oblasti umělecké. Základními předpisy jsou ObčZ a zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

4. Veřejnoprávní právní obory regulující oblasti podnikání:

4.1.Právo živnostenské: Živnostenské právo vycházející zejména ze svého základního předpisu, tedy zákonu č. 455/1991 Sb., Živnostenský zákon, představuje základní normu vztahující se k tzv. veřejnoprávní regulaci podnikání. O živnostenském právu je detailně pojednáno v rámci kapitoly č. 2.

4.2.Daňové právo: jedná se o obor čistě veřejnoprávní, podoblast práva správního a základ práva finančního. Vzhledem k významu, který pro oblast podnikání má, však je zařazen do výčtu relevantních právních oborů. Právní

úprava daňového práva je rozsáhlá a zahrnuje široké spektrum předpisů (zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, jako základní procesní norma daňového práva upravující postup orgánů veřejné moci v daňovém řízení, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, další zákony a normy vytvářející obsah daňového práva).

Dalšími právními obory, které mají význam pro právní úpravu podnikání jsou například mezinárodní právo soukromé, právo bankovní, právo zdravotnické, právo energetické, a dále i jednotlivé právní obory, které se zabývají specifickými činnostmi a stanoví jim tzv. regulatorní rámec (právní úprava jednotlivých ekonomických činností).

ZÁVĚR

Kterákoliv osoba, která zamýšlí vyvíjet ekonomickou činnost, musí přednostně provést úvahu o tom, jakou formou tak bude činit, tedy zda se, spíše intuitivně, přikloní k formě závislé činnosti (formou zaměstnání), anebo se rozhodne k činnosti samostatné, tedy formou podnikání.

Pokud při své volbě zvolí činnost samostatnou, musí si být vědoma skutečnosti, že se na ní tím vztahuje materie právní úpravy podnikání, jak z pohledu soukromoprávního, tedy ve vztahu k povinnostem ze závazkových právních vztahů (smluv), do kterých podnikatel vstupuje, tak povinností veřejnoprávní povahy, jejichž obsah se odvíjí od předmětu činnosti, který podnikatel provozuje.

DEFINICE

Podnikání: Činnost vykonávána samostatně, na vlastní účet, na vlastní odpovědnost, živnostenským či jiným způsobem, se záměrem činit tak soustavně a za účelem dosažení zisku.

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Mezi definiční kritéria samostatné výdělečné činnosti nepatří: a) samostatnost, b) podnikání vlastním jménem, c) činnost realizující zisk, d) činnost za účelem dosažení zisku
2. Obchodní firma je: a) označení sídla podnikatele, b) označení jména, pod kterým podnikatel podniká, c) soubor hmotných, nehmotných a osobních složek podnikání, d) entita zapsaná v obchodním rejstříku
3. Podnikatel odpovídá: a) celým svým majetkem, b) do výše smluvního závazku, c) do 4,5 násobku svého ročního obratu, d) do 4,5 násobku měsíčního obratu

4. Která právní norma tvoří subsidiární úpravu ve vztahu k živnostenskému právu: a) občanský zákoník, b) zákon o obchodních korporacích, c) zákoník práce, d) žádná jmenovaná
-

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

Student by měl zpracovat esej na téma „Výhody a nevýhody samostatné ekonomické činnosti (podnikání) vzhledem k činnosti závislé, například vzhledem k zaměstnání.“

DALŠÍ ZDROJE

Viz příložený seznam použité literatury.

ODPOVĚDI

Odpovědi:

1. *c*
  2. *b*
  3. *a*
  4. *d*
-

PRŮVODCE STUDIEM

V dalším studiu by se měl student zaměřit na prohloubení poznatků o jednotlivých právních oborech a zjišťování povinností vztahujících se k těm druhům podnikání, které s ohledem na jeho budoucí profilaci mají přednostní význam.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola prezentuje pojem podnikání jeho základními definičními znaky, které jsou shodné pro jakoukoliv podnikatelskou činnost: činnost vykonávaná soustavně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku, za podmínek stanovených zákonem.

Kapitola dále podává přehled základních právních odvětví s přímým dopadem do právní úpravy podnikání a prezentuje živnostenské právo jako jednu z oblastí veřejnoprávní úpravy podnikání. Záměrem je podat ucelený pohled na strukturu právní úpravy podnikání v českém právním řádu.

---

2 VEŘEJNOPRÁVNÍ REGULACE PODNIKÁNÍ, ŽIVNOSTENSKÉ PRÁVO

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se zabývá zejména právem živnostenským, jako obecným právním oborem pro veřejnoprávní úpravu podnikání.

Záměrem kapitoly je prezentovat systém českého živnostenského práva a uvést základní povinnosti, které podnikatelé z pohledu živnostenského práva musí splňovat.

CÍLE KAPITOLY

Student bude v závislosti na studium kapitoly schopen zejména:

- Pochopit a aplikovat základní instituty živnostenského práva;
  - Vyhodnotit rozsah povinností stanovených živnostenským právem pro realizaci své vlastní ekonomické činnosti;
  - Realizovat nezbytné právní kroky vedoucí k zahájení živnostenského činnosti.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Živnostenský zákon, živnost, živnost volná, živnost vázaná, živnost řemeslná, živnost koncesovaná, živnostenské oprávnění, živnostenský rejstřík.

ÚVOD

Cílem studia živnostenského práva je orientace v základních požadavcích, které jsou pro každou osobu podnikající tzv. živnostenským způsobem stanoveny zákonem. Smyslem je ujasnění představy o nutných předpokladech pro zahájení podnikatelské činnosti a dalších povinnostech, které se na podnikatele v průběhu vykonávání jeho podnikatelské činnosti živnostenským způsobem vztahují.

Čas potřebný ke studiu kapitoly lze vymezit rozsahem 3 – 4 hodin za předpokladu čerpání ze sekundárních zdrojů a uvedených ustanovení právní úpravy živnostenského práva.

Základní motivací ke studiu živnostenského práva je nabytí základních znalostí v oblasti veřejnoprávní úpravy podnikání a jejich další aplikace, jak v rovině možné vlastní podnikatelské činnosti, tak při dohledové činnosti z pozice veřejnoprávní autority.

VÝKLADOVÁ ČÁST

1. Klíčové milníky vývoje moderního živnostenského práva na území České republiky

Veřejnoprávní úprava podnikání na území České republiky má hluboké historické kořeny sahající až do období českého středověku v podobě cechovních řádů a legislativy centrální panovnické moci v některých specifických oblastech hospodářské činnosti, které bychom dnes nazývali podnikáním (například v podobě hornických řádů).

O živnostenském právu v užším slova smyslu hovoříme až v realitě 19. století, konkrétně v podobě vydání zákona č. 227/1859 ř.z., živnostenského řádu, přijatého v r. 1859, účinného od 01.05.1860, a to na celém území tehdejšího habsburského státu, jehož součástí byly rovněž země Koruny české³. Původní živnostenský zákoník chápal pojem živnosti jako „veškerou činnost provozovanou živnostenským způsobem, ať již šlo o výrobu, obchod či poskytování služeb či prací“⁴. Od počátku moderní úpravy živnostenského podnikání však je znakem živnostenského podnikání soustavnost a záměr dosažení zisku. Od počátku moderní úpravy nacházíme rovněž systematické dělení živností na svobodné a koncesované; k výkonu svobodných živností nebylo třeba odborné způsobilosti, byla pouze stanovena podmínka zletilosti (tehdy stanovena hranice 24 let) a tzv. „zachovalosti“, neboli bezúhonnosti, kterou posuzoval dle svého uvážení živnostenský úřad. Na obdobném, nikoliv však stejném, dělení je založeno také dnešní živnostenské právo.

Živnostenská právní úprava 19. století stanovovala také některé z povinností, které dnes jako obsah právních vztahů dle živnostenského práva nevnímáme. Tak zejména, stanovovala některé povinnosti na úseku bezpečnosti práce, například povinnost pro větší živnostenské podniky (nad 20 zaměstnanců) vyvěšovat pracovní řád, dbát ochrany zdraví pracovníků, vést jejich seznam či dodržovat sváteční a nedělní klid.

Odlišnost od recentního pojetí živnostenského práva představovalo také vyčlenění soudní agendy z působnosti obecných soudů do působnosti specializovaných soudů živnostenských, a to v souladu se zákonem č. 218/1896 ř.z. o zavedení živnostenských soudů a soudnictví. Zajímavostí bylo složení soudních senátů, které byly tvořeny z poloviny zástupci podnikatelů (živnostníků) a ze druhé poloviny přímo zástupci dělníků.

³ Výjimku představuje na tehdejší území Habsburské monarchie pouze oblast Benátska, kde byla obdobná právní úprava přijata již v roce 1808 v podobě předpisu „Codice di commercio“.

⁴ KUNŠTÁTOVÁ, str. 3.

Profesní samosprávu v oblasti živnostenského podnikání reprezentovaly obchodní a živnostenské komory, které sdružovaly podnikatele, hájily jejich zájmy při přípravě nové právní úpravy a vedly evidenci o udělených povoleních k výkonu živnostenské činnosti.

Po vzniku samostatné Československé republiky v r. 1918 zůstala zachována kontinuita rakousko-uherské právní úpravy, a to i v oblasti úpravy práva živnostenského. Došlo pouze k některým dílčím úpravám, například ke snížení hranice zletilosti pro provozování živnosti z 24 na 21 let či k reflexi některých prvků pracovněprávní legislativy nového státu, například k omezení pracovní doby na osm hodin denně či zavedení podmínek pro výkon práce v noci či přesčas. Až zákonem č. 67 Sb. z roku 1925 došlo k zavedení nároku na placenou dovolenou, která činila 6 pracovních dnů po jednom odpracovaném roce u příslušného zaměstnavatele. Přesto však zůstal původní živnostenský zákon z r. 1859 v platnosti a účinnosti po celou dobu existence tzv. První Československé republiky. Zásadnější změny byly přijaty v oblasti organizace živnostenské správy, kterou dle zákona č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy, vykonávaly v první instanci okresní správy politické a v druhé instanci zemské správy politické. Proti rozhodnutí druhé instance bylo možné podat odvolání k centrálnímu orgánu na úseku živnostenské správy, a to Ministerstvu průmyslu, obchodu a živností. Proti jeho rozhodnutí bylo možné se bránit pouze žalobou správnímu soudu.

Za období Protektorátu Čechy a Morava a v následujícím období nástupu totalitního státu po komunistickém převratu v r. 1948 docházelo k postupnému omezování živnostenské činnosti (například zavedením živnostenské daně v roce 1952), které vyústilo až v tzv. „přesun živností do vyšších forem podnikání“, fakticky však postupné rušení živnostenského podnikání až od jeho úplného zrušení opatřením vedení KSČ 16. dubna 1957 s účinkou k roku 1960. K formálnímu zrušení původně platného živnostenského řádu došlo s konečnou platností až přijetím zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce. Určité prvky živnostenského podnikání začaly být obnovovány až v 80. letech, konečně však až s přijetím zákona č. 455/1991 Sb., živnostenského zákona („ŽZ“).

2. Aktuální pojetí živnostenského práva, základní instituty a právní úprava

Soudobá úprava živnostenského práva je založena na realizaci ústavněprávních práv, zejména potom práva na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost podle čl. 26 LZPS a práva vlastnit majetek garantovaného čl. 11 LZPS. Uvedené ustanovení rovněž stanoví, že pouze zákon stanoví podmínky a omezení pro výkon určitých činností a povolání nebo činností.

Základním předpisem živnostenského práva a tím i základní veřejnoprávní normou pro všechny podnikatele podnikající v režimu uvedeného zákona, je **zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon**, který je současně jednou s nejčastěji novelizovaných norem v českém právním řádu⁵. Předmětem jeho úpravy je zejména:

---

⁵ Aktuálně byl novelizován více než stovkou pozměňovacích předpisů a novel. Co do konkrétního výčtu je třeba odkázat na hlavičku předmětného zákona.

- Právní zakotvení pojmu živností a jejich systematické členění (§ 2 – 4, § 9);
- Podmínky provozování živností (§ 5 – 18)
- Úprava živností ohlašovacích (§ 19 – 25)
- Úprava živností koncesovaných (§ 26 – 27)
- Úprava rozsahu živnostenského oprávnění (§ 28 – 44)
- Úprava vzniku, změny a zániku živnostenského oprávnění (§ 45 – 60)
- Úprava oblasti živnostenské kontroly a přestupků

V přílohách ŽZ č. 1 až 4 jsou dále uvedeny seznamy živností řemeslných, vázaných, koncesovaných a volných.

Živnostenský způsob podnikání je v souladu s úpravou ŽZ vnímán po linii základních definičních znaků podnikání (viz kap. č. 1 výše), tedy charakterizovaný soustavností, samostatností, provozováním živnosti vlastním jménem, na vlastní odpovědnost a za účelem dosažení zisku. K uvedeným obecným definičním znakům přistupuje navíc podmínka provozování podnikání živnostenským způsobem, a to v souladu s § 2 ŽZ (tzv. pozitivní vymezení živnosti). Poslední uvedené kritérium rozlišuje, zda se konkrétní podnikatelská činnost řídí režimem ŽZ či se jedná o podnikání dle jiné právní úpravy. Pokud je splněno všech 6 definičních znaků, jedná se o živnostenské podnikání, pokud není splněn jeden z uvedených znaků, či pokud je splněna některá z podmínek § 3 ŽZ (tzv. negativní vymezení živnosti), o živnostenské podnikání se nejedná⁶.

Je rovněž nezbytné přihlídnout k obecným zákonným podmínkám, které určitým osobám brání ve výkonu podnikatelské činnosti – to se týká zejména osob uvedených v čl. 44 LZPS (soudci, státní zástupci, zaměstnanci státní správy a územní samosprávy v některých funkcích, příslušníci bezpečnostních sborů a ozbrojených sil, to vše za podmínek zákona). Definiční „živnosti“ jako takovou však zákon přímo nestanoví. Specifickou formou omezení mohou být také některé formy soukromoprávních ujednání, například zaměstnanecká konkurenční doložka podle § 310 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce či konkurenční doložka podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Taková omezení však představují pouze závazkové omezení možnosti vykonávat živnostenskou činnost a nejsou samy o sobě překážkou vzniku živnostenského oprávnění.

Významnou normou živnostenského práva je dále zákon č. 570/1991 Sb., o živnostenských úřadech, který stanoví základní organizaci živnostenské správy, která je organizována po linii živnostenských úřadů jako specializovaných odborů orgánů územní samosprávy (viz níže).

---

⁶ KUNŠTÁTOVÁ, str. 42.

3. Všeobecné podmínky provozování živností

Podmínky, které musí naplnit kterákoliv osoba, ať již fyzická či právnická, která zamýšlí podnikat živnostenským způsobem, a to bez ohledu na druh zvolené živnosti, jsou uvedeny v § 6 ŽZ, jsou jimi:

- a) plná svéprávnost;
- b) bezúhonnost;
- c) dále se vyžaduje absence některé z překážek provozování živnosti uvedených v § 8 ŽZ.

Svéprávností se rozumí způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem, tedy právně jednat. Podmínka svéprávnosti má význam u fyzických osob, u kterých dochází k postupnému nabývání svéprávnosti a nabytí plné svéprávnosti dosažením plnoletosti, tedy věku 18 let. ŽZ umožňuje i dřívější nabytí plné svéprávnosti dosažením věku, a to souhlasem soudu na návrh zákonného zástupce.

Podmínka **bezúhonnosti** plní zejména funkci ochrany práv třetích osob, k jejichž újmě by mohlo dojít ze strany osoby, která se již provinila jednáním, které ŽZ zahrnuje do překážek provozování živností⁷. Za bezúhonnou se podle ust. § 6 odst. 2 ŽZ nepovažuje taková osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento čin spáchán v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje, pokud však již nedošlo k zahlázení trestu. Bezúhonnost je povinná prokázat jak osoba domácí, tak zahraniční, přičemž u zahraniční osoby se prokazuje dokumentem obdobným k výpisu z rejstříku trestů a současně výpisem z rejstříku trestů v České republice. Problematický moment může nastat při posuzování otázky, zda případná trestná činnost zájemce o provozování živnosti byl spáchán v souvislosti s předmětným podnikáním. V takovém případě je potřeba proporcionalně posoudit míru zásahu do práv zájemce o provozování živnosti v důsledku nesplnění podmínky bezúhonnosti⁸.

4. Překážky provozování živnosti

Překážkami provozování živnosti se rozumí důvody, které vyplývají ze zákonem stanovených individuálních skutečností ve vztahu k určité osobě, a které brání provozu živnosti. Jsou jimi v souladu s ust. § 8 ŽZ:

- a) **prohlášení konkurzu a vedení insolvenčního řízení**, a to ode dne, kdy došlo v průběhu insolvenčního řízení k prodeji obchodního závodu v rámci zpeněžení majetkové podstaty úpadce. Překážka se týká také osoby, u níž soud rozhodnul pravomocně o zrušení konkurzu proto, že majetek této osoby nestačí pro uspokojení věřitelů;

⁷ Uvedené vyplývá např. z nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 35/08

⁸ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Brně 29 A 92/2016-30

- b) **uložení zákazu činnosti**, která se kryje s věcným vymezením živnosti, kterou uvedená osoba provozuje, přičemž zákaz činnosti může být uložen rozhodnutím správního orgánu či soudu (tedy uložením trestu);
- c) **nabytí právní moci rozhodnutí o zrušení živnostenského oprávnění** osoby. O zrušení živnostenského oprávnění rozhodne živnostenský úřad v souladu s § 58 odst. 2 ŽZ tehdy, pokud podnikající osoba závažným způsobem porušení podmínky stanovené ŽZ či zvláštními právními předpisy. Zákaz se může týkat fyzické i právnické osoby, přičemž omezení má dočasný charakter – podnikatel je oprávněn požádat o obnovení živnosti po třech letech od právní moci rozhodnutí o zrušení živnostenského oprávnění.

5. Zvláštní podmínky provozování živnosti

V případě tzv. zvláštních podmínek provozování živnosti podle § 7 ŽZ hovoříme o podmínky odborné či jiné způsobilosti, pokud je ŽZ či jiné právní předpisy vyžadují.

Zvláštní podmínky lze rozdělit na i) kvalifikační podmínky a ii) podmínky prokazování odborné a jiné způsobilosti a dokládání praxe, zejména prostřednictvím odpovědného zástupce

Kvalifikační podmínky se liší podle konkrétního druhu živnosti, přičemž se jimi myslí zejména odborná způsobilost, u některých druhů živností však může dojít také ke zkoumání morální a profesionální spolehlivosti podnikatele⁹. Odborná způsobilost se vztahuje vždy k určité osobě, která jí disponuje. Tou může být buď sám podnikatel, anebo odpovědný zástupce, který je v zaměstnaneckém či smluvním vztahu s podnikatelem.

Institut odpovědného zástupce upravený v ust. § 11 slouží k zajištění splnění podmínky odborné způsobilosti u podnikatele, který sám takovou způsobilostí nedisponuje. Právnická osoba je povinna ustanovit odpovědného zástupce vždy, pokud provozuje regulovanou živnost. Odpovědný zástupce právnické osoby musí v takovém případě splnit sám i obecné podmínky provozování živnosti, tedy bezúhonnost a plnou svéprávnost. Odpovědným zástupcem rovněž nemůže být osoba, u které je dána některá z překážek provozování živnosti.

Fyzická osoba je oprávněna vykonávat funkci odpovědného zástupce maximálně u čtyř různých podnikatelů. Uvedené omezení, stanovené v § 11 odst. 1 ŽZ má zejména zajistit, aby se osoba odpovědného zástupce věnovala výkonu svých povinností osobně a adekvátním způsobem, který zajistí plnění povinností odpovědného zástupce. Podnikatel má povinnost oznámit zahájení výkonu odpovědného zástupce. V případě, že se jedná o živnost koncesovanou, je podnikatel o ustanovení odpovědného zástupce žádat živnostenský úřad, a to prostřednictvím formulářů CRM (centrálního registračního místa) a současně doložit veškeré skutečnosti a podklady svědčící o způsobilosti takové osoby k výkonu funkce.

---

⁹ KUNŠTÁTOVÁ, str. 66

V případě, že odpovědný zástupce pozbude způsobilost k výkonu funkce, je podnikatel povinen jej nahradit, a to do 15 dní od ukončení činnosti předcházejícího odpovědného zástupce.

Odpovědný zástupce může být zaměstnancem anebo spolupracující osobou podnikatele. Zákon tak nestanoví striktní podmínku co do formy spolupráce. Pokud by podnikatel provozoval živnost bez toho, že by splnil zvláštní podmínky provozování živnosti, a neučinil tak ani prostřednictvím odpovědného zástupce, dopouští se přestupku.

6. Jednotlivé povinnosti při provozování živnosti

6.1. Zřízení a označení provozovny (§ 17 ŽZ)

ŽZ vychází z podmínky, že každý podnikatel provozující živnost je povinen zřídit provozovnu, tedy prostor, ve kterém provozuje živnostenské podnikání. Ve vztahu ke zřízení provozovny se určují také další povinnosti, a sice:

- a) **Povinnost oznamovací**, tedy povinnost oznámit místně příslušnému živnostenskému úřadu s předstihem zřízení provozovny a zahájení i ukončení činnosti v provozovně. Provozovna musí být zejména způsobilá k tomu, aby v ní byla daná činnost vykonávána, a to z pohledu určení podle stavebního zákona a charakteru prostoru. Konkrétní podmínky ve vztahu k podobě a vybavení prostor jsou určeny také speciálními právními předpisy.
- b) **Povinnost označovací** spočívá v povinnosti podnikatele řádně označit provozovnu tak, aby byla patrná z veřejně přístupného místa a aby takové označení mělo trvalý charakter. Provozovna musí být označena viditelně obchodním jménem (firmou) podnikatele, identifikačním číslem a adresou sídla provozování živnosti. Pro provozovny živností, jejichž náplní je prodej zboží či poskytování služeb spotřebitelům se dále stanoví povinnost označení provozní nebo prodejní doby pro styk se spotřebiteli.

6.2. Povinnost **zajištění účasti odpovědného zástupce** při provozování živnosti, pokud je živnost jeho prostřednictvím uskutečňována, a to v potřebném rozsahu. K uvedené problematice dále odkazují na čl. 5 výše.

6.3. Povinnost viditelně **označit místo podnikání pro doručování písemností a zajistit v něm doručování písemností**. K uvedené povinnosti přistupuje s účinností od 01.01.2023 povinnost zřízení datové schránky pro všechny osoby samostatně výdělečně činné.

6.4. Povinnost zajistit, aby v provozovně, ve které se prodává zboží anebo je poskytována služba a není současně umístěna v místě podnikání, byly kontrolním orgánům k dispozici **doklady prokazující způsob nabytí prodávaného zboží anebo materiálu**, který je používán k poskytování služeb.

- 6.5. Povinnost zajistit, aby v provozovně byla k dispozici v prodejní nebo provozní době osoba, která splňuje podmínku znalosti českého či slovenského jazyka.

7. Druhy živností podle způsobu vzniku povolení k živnostenské činnosti

Živnosti dle svého druhu se dělí na **ohlašovací** a **koncesované**. Základním definičním znakem obou druhů živností je, že právo vykonávat ohlašovací živnost vzniká jednostranným právním jednáním podnikatele – ohlášením, zatímco vznik oprávnění vykonávat živnost koncesovanou vzniká až rozhodnutím živnostenského úřadu, tedy udělením koncese.

7.1. Mezi živnosti ohlašovací řadíme:

- 7.1.1. **Živnosti řemeslné** představují živnosti, u kterých se pro získání živnostenského oprávnění vyžaduje splnění odborné způsobilosti. Jedná se o živnosti uvedené v příloze č. 1 ŽZ. Způsobilost pro výkon řemesel se prokazuje zejména dokladem o absolvovaném vzdělání v oblasti výkonu řemeslné živnosti či uznáním odborné kvalifikace.

Příklady řemeslných živností: řeznictví, uzenářství, pivovarnictví, kovářství, podkovářství, zámečnictví, truhlářství, podlahářství, zednictví, holičství a kadeřnictví, hostinská činnost, další řemeslné živnosti podle přílohy č. 1 ŽZ.

- 7.1.2. **Živnosti vázané** jsou živnosti, u nichž je podmínka odborné způsobilosti vymezena vždy v příloze č. 2 ŽZ, přičemž často se jedná o kombinaci dosaženého vzdělání a získané odborné praxe. V uvedené příloze je rovněž uvedeno, jakými konkrétními dokumenty má u příslušného druhu vázané živnosti dojít k prokázání způsobilosti k jejímu výkonu.

Příklady vázaných živností: zpracování tabákových výrobků a výroba tabákových výrobků, výroba nebezpečných chemických látek, oční optika, projektová činnost ve výstavbě a další vázané živnosti dle přílohy č. 2 ŽZ.

- 7.1.3. **Živnosti volné**, u kterých se nevyžaduje odborná způsobilost. Může je tedy vykonávat jakákoliv osoba, která splní obecné podmínky provozování živnosti podle ust. § 6 ŽZ. Živnost volná je definována jako jedna kategorie (tedy jeden druh živnosti), jehož náplní je 80 různých oborů činnosti uvedených v příloze č. 4 ŽZ. Předmětem podnikání je „Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona.“

7.2. Koncesované živnosti

Koncesovanými živnostmi jsou ty obory živností, které ke svému výkonu vyžadují veřejnoprávní povolení – udělení koncese. Jejich vznik je tak ovládán principem povolovacím, nikoliv oznamovacím. Koncese je udělována živnostenským úřadem na základě žádosti o koncesi. Oprávnění provozovat koncesovanou živnost vzniká až momentem nabytí právní

moci rozhodnutí živnostenského úřadu o udělení koncese, tedy konkrétním správním aktem vydaným ve správním řízení, případně momentem zápisu do obchodního rejstříku, pokud je koncese udělována právnické osobě. Na udělení koncese neexistuje právní nárok, živnostenský úřad je povinen podmínky udělení koncese individuálně posoudit. Ve svém rozhodnutí může navíc uložit podmínky provozování koncesované živnosti. To však neznamená, že by udělení koncese bylo vázáno na libovolné uvážení správního orgánu, ten je stále vázán zákonem a jeho rozhodovací praxe musí být do jisté míry konzistentní tak, aby nebyla v rozporu se zásadami výkonu veřejné správy.

Z praktického pohledu je třeba dodat, že žádost o udělení koncese je podávána na typizovaném formuláři, na kterém žadatel uvede požadované údaje a připojí veškeré zákonem stanovené podklady k prokázání obecné, odborné či jiné způsobilosti. Do řízení o udělení koncese mohou vstupovat i jiné než živnostenské úřady, a to tehdy, pokud zákon vyžaduje jejich oprávnění, souhlas či povolení či jiné vyjádření orgánu státní správy.

Příklady koncesovaných živností jsou: výroba a úprava kvasného a konzumního lihu, výzkum, vývoj, výroba, ničení, nákup, prodej a skladování výbušnin a munice

8. Dělení živností podle druhové činnosti

Jiným způsobem rozdělení živností je dělení živností na živnosti obchodní, výrobní a živnosti poskytující služby, přičemž:

- mezi **živnosti obchodní** řadíme ty z živností, jejichž předmětem činnosti je koupě zboží za účelem dalšího prodeje či pronájmu zboží;
- **živnosti výrobní** spočívají ve výrobě, prodeji a opravě zboží;
- **živnosti poskytující služby** poskytují činnosti spořívající v poskytování oprav a údržby věcí, přepravě osob a zboží, provozu cestovních kanceláří, ubytování, hostinské činnosti a dalších obdobných činností¹⁰.

9. Prokazování živnostenského oprávnění

Pojem živnostenského oprávnění ve smyslu ust. § 10 odst. 1 ŽZ je třeba odlišovat od dokladu, který slouží k jeho prokázání. Tím je v souladu s § 10 odst. 3 ŽZ **výpis z živnostenského rejstříku** a do jeho vydání stejnopis ohlášení s prokázáním doručení tohoto ohlášení příslušnému živnostenskému orgánu. Výpis z živnostenského rejstříku nahradil dříve užívané instituty živnostenského listu a koncesní listiny. Náhled živnostenského rejstříku je veřejný, dostupný na adrese www.rzp.cz. Samotný výpis lze získat elektronicky, zasláním do datové schránky žadatele, případně na kterémkoliv živnostenském úřadě a na veškerých jednotných kontaktních místech, tedy Czechpointech.

10. Živnostenská správa a kontrola na úseku živnostenského podnikání

---

¹⁰ JANKŮ, M., str. 380 a násl.

10.1. Pojem kontrolní činnosti na úseku živnostenského podnikání

Kontrolní činnosti na úseku živnostenského podnikání jsou pověřeny v rámci své působnosti živnostenské úřady, tedy zejména obecní živnostenské úřady, kterých je v České republice 227, dále Krajské živnostenské úřady a Živnostenský úřad České republiky. Obecními živnostenskými úřady jsou odbory obecních úřadů s rozšířenou působností, na území hl.m. Prahy potom živnostenské úřady městských částí určených Statutem hl.m. Prahy¹¹. Působnost krajských živnostenských úřadů vykonávají odbory krajských úřadů, resp. živnostenský odbor Magistrátu hl.m. Prahy.

Živnostenský úřad České republiky má představovat vrcholný stupeň soustavy živnostenských úřadů. Jako samostatný správní orgán však doposud nebyl zřízen a jeho působnost tak vykonává specializovaný odbor Ministerstva průmyslu a obchodu.

Působnost obecních živnostenských úřadů (tedy obecních živnostenských úřadů) zahrnuje zejména následující činnosti stanovené ŽZ a plnění dalších úkolů, kde vystupuje jako centrální registrační místo (CRM). Zejména se však jedná o přijímání a případné vyhodnocování přihlášek podnikatelů pro udělení živnostenského oprávnění, vedení živnostenského rejstříku, plnění funkce jednotného kontaktního místa a provádění živnostenské kontroly.

10.2. Věcný obsah živnostenské kontroly

Živnostenská kontrola v individuálním případě je zahajována výlučně z moci úřední, a to jak na základě známých živnostenskému úřadu z úřední činnosti, tak na podnět soukromé osoby, která nemá na předmětném úseku žádnou působnost. Při vyhodnocení podaného podnětu k zahájení živnostenské kontroly se přiměřeně užití ustanovení § 42 SŘ. Dle uvedeného ustanovení je správní orgán (v tomto případě živnostenský úřad) povinen podněty přijímat a na jejich základě zahájit řízení. Správní orgán je dále povinen informovat podatele podnětu o způsobu, jak bylo s podnětem naloženo, pokud si to tato osoba vyžádá.

Vymezení rozsahu živnostenské kontroly vychází z ust. § 60a ŽZ. Živnostenské úřady zejména sledují, zda a jak jsou plněny povinnosti stanovené živnostenským zákonem, ustanoveními zvláštních předpisů vztahujícím se na živnostenské podnikání, poskytování služeb podle § 69a, tedy v případech přeshraničního poskytování služeb, a dále na podmínky provozování živnosti uložené v rozhodnutí o udělení koncese¹². Lze rovněž shrnout, že živnostenská kontrola je veškerá kontrola, která je prováděna živnostenskými úřady na úseku živnostenského podnikání¹³

Konkrétní předmět živnostenské kontroly se pak bude zaměřovat zejména na:

- a) ověření skutečností, zda příslušná osoba disponuje příslušným živnostenským oprávněním a skutečností, zda je sama osoba způsobilá k výkonu živnosti,

¹¹ Viz § 1 zákona č. 570/1991 Sb., o živnostenských úřadech

¹² Viz § 69a ŽZ

¹³ KUNŠTÁTOVÁ, str. 199.

- b) kontrolu konkrétních podmínek stanovených právní úpravou pro předmětný druh živnosti; v souladu s tím také například dodržování povinností při značení lihu a nakládání s lihem podle § 69a odst. 2 ŽZ;
- c) kontrolu skutečností vyplývajících z povinností umístění a označení provozovny, vč. plnění dalších povinností ve vztahu k provozovně;
- d) kontrolu dalších skutečností vztahujících se k živnostenskému podnikání, které vyplývají ze zvláštních právních předpisů – v případě takového zjištění postoupí živnostenský úřad věc věcně příslušnému orgánu k dalšímu procesnímu postupu.

Působnost živnostenských úřadů se vztahuje také na některé další skutečnosti, které nevyplývají z živnostenských předpisů, například na plnění některých povinností v oblasti ochrany spotřebitele (dodržování ochrany spotřebitele při prodeji v provozovně), cestovního ruchu či dodržování podmínek stanovených zákonem o pohřebnictví.

Důsledkem zjištění porušení povinností stanovených živnostenským právem může vést k závěru o spáchání přestupku. Jejich katalog uvádí ŽZ v § 61 (přestupky fyzických osob) a § 62 (přestupky právnických osob a podnikajících fyzických osob). Přípustnými sankcemi jsou napomenutí či pokuta ve výši stanovené dle ŽZ. Přestupkové řízení se řídí ustanoveními zákona č. 250/2016 Sb., přestupkového zákona, za přiměřeného užití ustanovení zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu a je ovládáno zásadou oficiality, tedy, správní orgán je povinen jej zahájit a řádně vést kdykoliv, pokud se v rámci své úřední činnosti (či na podnět) dozví o skutečnostech nasvědčujících možnému spáchání přestupku.

11. Trestněprávní důsledky porušení norem živnostenského práva

Možný následek porušení povinností ŽZ může směřovat i do závěru o trestněprávním postihu, a to zejména v podobě spáchání trestného činu neoprávněného podnikání podle § 251 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku („TZ“). Toho se dopustí ten, kdo neoprávněně ve větším rozsahu poskytuje služby nebo provozuje výrobní, obchodní či jiné podnikání. Možným trestem je v závislosti na rozsah způsobené škody či motiv sazba až osmi let trestu odnětí svobody. Na místě je rovněž zmínit skutkovou podstatu t.č. poškozování spotřebitele podle § 253 TZ.

Pokud se živnostenský úřad v rámci své kontrolní činnosti dozví o skutečnostech, které nasvědčují možnému spáchání trestného činu, je povinen věc bez zbytečného odkladu předat orgánu činnému v trestním řízení, který následně činí odpovídající úkony prověřování podle zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. O předání věci orgánu činnému v trestním řízení rozhodne živnostenský úřad usnesením.

ZÁVĚR

Živnostenské právo tvoří základní a nejobecnější veřejnoprávní materiální úpravy podnikání. Svým charakterem se jedná o základní rovnu úpravy podnikání, kterou musí brát na zřetel

každá osoba zvažující zahájení podnikatelské činnosti. Vymezení regulace živnostenského práva má napomáhat kultivaci podnikatelského prostředí a je podmínkou uplatnění dalších práv stanovených napříč právním řádem. Normy živnostenského práva jsou normami nezmenitelnými dispozicí účastníků, tedy normami kogentními. Zákon vyžaduje jejich striktní naplnění a případné nedostatky sankcionuje prostřednictvím kontrolní činnosti živnostenských úřadů.

DEFINICE

Živností, neboli živnostenským podnikáním, je podnikatelská činnost naplňující všechny obecné znaky podnikatelské činnosti provozovaná za podmínek živnostenského zákona.

Živností ohlašovací je takový druh výkonu živnostenského podnikání, u kterého vzniká oprávnění k jeho výkonu ohlášením, tedy jednostranným úkonem podnikatele.

Živností koncesovanou je takový druh výkonu živnostenského podnikání, u kterého vzniká oprávnění k jeho výkonu na základě rozhodnutí orgánu veřejné správy (živnostenského úřadu).

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Oprávnění k provozování ohlašovací živnosti vzniká: a) jednostranným úkonem žadatele, b) jednostranným úkonem žadatele za splnění kvalifikačních a jiných podmínek, c) povolením živnostenského úřadu, d) faktickým zahájením činnosti podnikání
2. Koncesovaná živnost vzniká: a) veřejnoprávním rozhodnutím, b) jednostranným úkonem žadatele za splnění kvalifikačních a jiných podmínek, c) faktickým zahájením podnikatelské činnosti, d) rozhodnutím rejstříkového soudu o registraci
3. Ohlašovací se od řemeslné živnosti liší: a) nutností splnit kvalifikační podmínky u živnosti řemeslné, b) povinností zajistit odborného zástupce, c) povinností zajistit zaměstnance s relevantní praxí pro výkon řemeslné živnosti, d) povinností podávat kontrolní hlášení živnostenskému úřadu
4. Co nepatří mezi základní povinnosti osoby podnikající živnostenským způsobem: a) povinnost označit provozovnu, b) povinnost zajistit přítomnost osoby ovládající úřední jazyk v České republice na provozovně, c) povinnost nahlásit nejpozději do 15 dní živnostenskému úřadu změnu podstatných skutečností týkajících se výkonu

živnosti, d) povinnost podávat průběžnou zprávu o vykonávané živnostenské činnosti

---

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

Student zpracuje záměr podnikání ve vybrané oblasti upravené živnostenským právem, popíše jednotlivé kroky vedoucí ke vzniku živnostenského oprávnění a uvede základní povinnosti, které je vzhledem ke zvolené formě živnostenského podnikání povinen dodržovat.

DALŠÍ ZDROJE

Viz zdroje v poznámkách a zdroje uvedené v závěru studijní opory.

ODPOVĚDI

1. B, 2. A, 3. A, 4. C

Příklad výpisu z Živnostenského rejstříku:

Městský úřad Lipník nad Bečvou
Odbor správních činností a obecní živnostenský úřad
nám.T.G.Masaryka 89, 751 31 Lipník nad Bečvou

Č. j.: MU/03844/2016/OSČaŽÚ-ŽK
Sp. značka: Sp.zn. MU/02517/2016/593

Výpis z živnostenského rejstříku

Obchodní firma: Služby ŠVARC s.r.o.
Sídlo: Lipník nad Bečvou V-Podhoří 13, 751 31, Lipník nad Bečvou
Identifikační číslo osoby: 28577744

Živnostenské oprávnění č. 1

Předmět podnikání: Silniční motorová doprava - nákladní provozovaná vozidly nebo jízdními soupravami o největší povolené hmotnosti přesahující 3,5 tuny, jsou-li určeny k přepravě zvířat nebo věcí, nákladní provozovaná vozidly nebo jízdními soupravami o největší povolené hmotnosti nepřesahující 3,5 tuny, jsou-li určeny k přepravě zvířat nebo věcí.
Vznik oprávnění: 06.10.2009
Doba platnosti oprávnění: na dobu neurčitou

Úřad příslušný podle § 71 odst. 2 živnostenského zákona: Městský úřad Lipník n. Bečvou

V Lipníku nad Bečvou dne 23.02.2016

Jana Dvořáková
vedoucí úseku obecní živnostenský úřad

JD

ID RZP: 3235861
Číslo případu: 380805/U2016/129/JD

Strana 1

ZIV 2.0p061/1020 VYP 0244/032

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola podává přehled systému a základních institutů živnostenského práva a upozorňuje studenta na okruhy povinností každé osoby, která hodlá vykonávat svou podnikatelskou činnost živnostenským způsobem.

3 PRÁVNÍ FORMY PRO REALIZACI PODNIKÁNÍ – OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola podává přehled o základních institutech práva obchodních společností a věnuje se jednotlivým druhům obchodních společností jako základním formám, jejichž prostřednictvím lze provozovat podnikatelskou činnost.

CÍLE KAPITOLY

Student bude po absolvování kapitoly schopen:

- orientovat se v základních institutech práva obchodních společností;
  - rozlišovat mezi jednotlivými formami obchodních společností na základě jejich základních definičních znaků;
  - provést základní úvahu ohledně dopadů volby konkrétní právní formy obchodní společnosti pro podnikatelský či jiný záměr.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Obchodní korporace, obchodní společnost, veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, evropská obchodní společnost, obchodní rejstřík, zrušení společnosti, zánik společnosti, založení společnosti, vznik společnosti.

ÚVOD

Právo obchodních společností je jednou ze základních oblastí obchodního práva, která má zásadní význam pro regulaci podnikatelů – právnických osob. Řada ustanovení práva obchodních společností je kogentní, nezměnitelná. Ačkoliv s přijetím recentní právní úpravy práva obchodních společností došlo v mnoha směrech k liberalizaci právní úpravy, základní definiční znaky jednotlivých typů společností musí být nadále zachovány.

Cílem studia je pochopení podstaty jednotlivých forem obchodních společností po linii jejich definičních kritérií a uvědomění si výhod a nevýhod jednotlivých forem společností.

Odhadovaný čas studia: 2 - 4 hodiny v závislosti na studiu doporučených zdrojů.

VÝKLADOVÁ ČÁST

1. Obecně k právním formám obchodních společností

Podnikání je možné realizovat jak osobní účastí na podnikání – tedy jako osoba fyzická (či osoba samostatně výdělečně činná), anebo formou účasti na korporaci, typicky obchodní společnosti. Ty jsou tradičně děleny na tzv. osobní a tzv. kapitálové obchodní společnosti. Právo obchodních společností je podoborem obchodního práva, které stanoví právní úpravu rozhodnou pro založení, provoz a zrušení obchodních společností, jakož i úpravou právních vztahů mezi jednotlivými osobami podílejícími se na obchodní společnosti, tedy zejména právními vztahy mezi společníky a členy orgánů společnosti.

Pojem právnické osoby je nutné odlišit od pojmu závodu (dříve podniku) jakožto organizovaného souboru jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho podnikatelské činnosti. Závod nemá právní subjektivitu, nevstupuje tedy sám o sobě do právních vztahů mezi osobami. Je objektem práva, souborem hmotných, nehmotných a osobních složek podnikání¹⁴, je tedy hromadnou věcí sestávající se typicky výrobních prostředků, vybavení společnosti a k němu se vztahujícím zaměstnaneckým a jiných personálních právních jednání. Se závodem lze disponovat podobně, jako s jakoukoliv jinou věcí či majetkovou hodnotou, například jej převést či dát do zástavy či jej pronajmout (resp. propachtovat).

2. Základní materie práva obchodních společností

2.1. Založení a vznik společnosti

České právo rozlišuje pojmy založení a vzniku obchodní společnosti.

---

¹⁴ Jako soubor „hmotných, nehmotných a osobních složek podnikání“ definoval závod, dříve podnik, již neplatný zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Zde je uvedena definice pouze pro účely výkladu.

2.1.1. Momentem **založení** je přijetí ustavujícího právního jednání obchodní společnosti, tedy typicky společenské smlouvy (popřípadě zakladatelské listiny, pokud se jedná o společnost jednočlennou). Zákon vyžaduje, aby takové právní jednání bylo učiněno ve formě notářského zápisu, a to s výjimkou přijetí společenské smlouvy veřejné obchodní společnosti, kdy se vyžaduje pouze forma písemná opatřená úředně ověřenými podpisy jednajících osob.

Společenská smlouva obchodní společnosti zejména obsahuje tyto náležitosti (s výhradou odlišností u jednotlivých typů obchodních společností):

- a) určení názvu společnosti, přičemž pro název společnosti (firmu) platí skutečnosti uvedené v kap. 1;
- b) určení sídla společnosti, přičemž pro platné umístění sídla společnosti se následně vyžaduje doložení právního titulu, kterým je buď souhlas s umístěním sídla společnosti, anebo doložení platné nájemní smlouvy či listu vlastnictví katastru nemovitostí, který prokazuje, že podnikatel místo sídla společnosti vlastní;
- c) určení společníků společnosti včetně uvedení jejich podílů, přičemž společníky mohou být jak právnické, tak fyzické osoby. Vzhledem k povinnostem stanoveným na základě zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, je vyžadováno, aby do jím zřizované evidence skutečných majitelů byl zapsán tzv. skutečný majitel společnosti, tedy osoba, která v konečném důsledku vlastní či kontroluje právnickou osobu nebo právní uspořádání;
- d) určení předmětu podnikání a činnosti společnosti, přičemž předmět podnikání musí odpovídat některé ze zákonem definovaných živností, a pokud se nejedná o podnikání živnostenské, potom některému druhu podnikání upravenému zvláštními právními předpisy;
- e) určení výše základního kapitálu, vkladů společníků a způsobu splacení základního kapitálu, přičemž společnost není povinna složenou výši základního kapitálu mít alokovanou na svém účtu – základní kapitál se může ve společnosti nacházet formou hmotného majetku či závodu jako takového. V takovém případě je však vyžadováno, aby vklad základního kapitálu byl znalecky oceněn;
- f) určení právní formy a doby trvání společnosti, přičemž společnost se nemůže odchýlit od některé z právních forem, které ZoK předepisuje. Co do trvání společnosti zákon umožňuje, aby byla společnost zřízena na dobu určitou i neurčitou, přičemž v naprosté většině případů je společnost zřizována právě na dobu neurčitou;
- g) stanovení orgánů společnosti, tedy zejména statutárního orgánu, v některých případech také orgánu dozorového;

- h) vymezení počtu a kompetence členů statutárního orgánu – pokud společenská smlouva tuto skutečnost jinak neupraví, má se za to, že statutární orgán jedná způsobem, který pro jeho jednání stanoví zákon;
- i) vymezení kompetencí valné hromady společnosti, přičemž valná hromada, jako vrcholný orgán společnosti, je oprávněn rozhodovat v zásadě ve všech jím vymezených záležitostech společnosti. Předmětem úpravy ve společenské smlouvě bývá také stanovení minimálních kvór a kvalifikovaných většin pro rozhodování společnosti;
- j) další ustanovení společenské smlouvy (například pravidla pro převod, rozdělení a zastavení podílů, pravidla zániku účasti společníka, stanovení příplatkové povinnosti a další).

2.1.2. **Momentem vzniku** obchodní společnosti je až její zápis do veřejnoprávní evidence, konkrétně do obchodního rejstříku, který vedou krajské soudy (v hlavním městě Městský soud v Praze). Soud o uvedených návrzích rozhoduje formou usnesení. Podání obchodnímu rejstříku se činí na návrh oprávněné osoby, a to prostřednictvím formuláře na stránkách ministerstva spravedlnosti: [Veřejný rejstřík a Sběrka listin - Ministerstvo spravedlnosti České republiky \(justice.cz\)](https://www.justice.cz). Uvedené pojetí rozdělení založení a vzniku obchodní společnosti vychází z tzv. registrační teorie vzniku právnické osoby, kdy právnická osoba právně vznikne, a je tak i oprávněna dále jednat, až v momentě, kdy je řádně zapsaná ve veřejnoprávní evidenci.

Řízení o zápis do obchodního rejstříku je zpoplatněno správním poplatkem 2.000,- Kč (v případě prvního zápisu nově vznikající obchodní společnosti pak částkou 6.000,- Kč).

3. Právní jednání obchodní společnosti

Vzhledem k tomu, že obchodní společnost jako právnická osoba, je umělým útvarrem, jistou fikcí upravenou a garantovanou právním řádem, musí za ni v konečném důsledku vždy jednat určitá fyzická osoba. Uvedené platí i pro případ, že statutárním orgánem právnické osoby je jiná právnická osoba – ta rovněž musí být zastoupena určitou fyzickou osobou. Současná právní úprava nerozlišuje mezi jednáním jménem právnické osoby a v jejím zastoupení.

Obecným pravidlem pro jednání právnické osoby je, že osoba, která právnickou osobu zastupuje, musí dát najevo, co jí k tomu opravňuje, pokud to již nevyplývá z okolností¹⁵. Aby bylo dané jednání přičitatelné zastoupené právnické osobě, musí jednající osoba vystupovat jménem této zastoupené osoby, nikoliv jménem svým (tedy například uvést, že jedná za danou společnost u podpisu).

---

¹⁵ Viz ust. § 161 ObčZ

Zákon stanoví několik možností, jak může být právnická osoba při svém jednání platně zastoupena:

- 3.1. základní formou jednání právnické osoby je **jednání prostřednictvím jejího statutárního orgánu** zapsaného v obchodním rejstříku (ke konkrétnímu určení toho, kdo je statutárním orgánem, viz níže). Statutární orgán může ze zákona zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech, přičemž společenská smlouva může konkrétně stanovit způsob takového jednání (například vymezení určité druhy jednání, pro které je třeba současné jednání všech členů statutárního orgánu společnosti);
- 3.2. právnickou osobu mohou dále **zastupovat její zaměstnanci**, a to v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení anebo funkci; rozhodující je přitom stav tak, jak se jeví veřejnosti. Je tedy věcí posouzení v každém konkrétním případě, zda je s přihlédnutím ke všem skutečnostem pravděpodobné, že zaměstnanec dané společnosti je k předmětnému právnímu jednání oprávněn či nikoliv;
- 3.3. za právnickou osobu může dále **jednat jakákoliv osoba na základě zmocnění**, tedy udělené plné moci či pověření. Takové zmocnění musí být obchodní společností platně uděleno, tzn. jedním ze způsobů zákonného zmocnění (viz výše). Specifickou formou plné moci je institut tzv. prokury upravený v § 450 ObčZ. Udělením prokury zmocňuje podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku prokuristu k právním jednáním, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu či pobočky, a to i k těm, ke kterým se jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Prokurista však není oprávněn zatížit či zcizit nemovitou věc ve vlastnictví podnikatele, není-li to výslovně v udělené prokure uvedeno¹⁶. Prokuristou může být pouze fyzická osoba.

Pokud by se osoba, která právnickou osobu zastupuje, svým jednáním při plnění úkolů vyplývajících z účasti na této právnické osobě, dopustila protiprávního činu, pak takový protiprávní čin zavazuje dotčenou právnickou osobu.

Komplikovanou otázkou jsou **případy tzv. nezmocněného jednatelství osoby**, která buď vůbec není oprávněna za právnickou osobu jednat, anebo oprávněna je, avšak rozsah svého oprávnění překročí. Pokud se tak stane, podnikatel je obecně i takovým jednáním vázán, avšak nikoliv tehdy, pokud třetí osoba o tomto překročení věděla či s ohledem na okolnosti případu musela vědět¹⁷. Bylo by tedy věcí konkrétního posouzení, zda by s ohledem na okolnosti věci bylo zřejmé, že nastal případ takového překročení či nikoliv. Překročení jednatelského oprávnění například ze strany zaměstnance pak podnikateli nebrání v tom, aby po takovém zaměstnanci vyžadoval náhradu škody.

---

¹⁶ Viz ust. § 450 ObčZ

¹⁷ Viz ust. § 431 ObčZ

Zákon dále stanoví pravidlo, že za **jednání nezapsané společnosti** (tedy v mezidobí od založení, tedy od přijetí ustavujícího právního jednání, do vzniku společnosti zápisem) odpovídá osoba, která takto za právnickou osobu jedná. Uvedená konstrukce vylučuje možnost, že by některá osoba nebyla vůbec odpovědná za své učiněné jednání. Právnická osoba může účinky takových jednání na sebe do tří měsíců od svého vzniku převzít, potom platí, že je z takových jednání právnická osoba zavázána od samého počátku¹⁸.

4. Zrušení a zánik obchodní společnosti

Zrušením se rozumí přijetí právního jednání směřujícího k ukončení činnosti obchodní společnosti. Nejčastěji se bude jednat o přijetí rozhodnutí valné hromady o zrušení společnosti, právních důvodů však může být více, například rozhodnutí orgánu veřejné moci (soudu či správního orgánu).

K **zániku** obchodní společnosti následně dochází výmazem obchodní společnosti z veřejnoprávní evidence, tedy z obchodního rejstříku.

Samotnému zániku společnosti pak může předcházet proces tzv. **likvidace společnosti**, který spočívá ve vypořádání majetkového zůstatku zrušené společnosti a uspokojení nároků třetích stran, zejména věřitelů společnosti. Zůstatek majetku je následně rozdělen podle zákona (typicky vyplacen společníkům společnosti). Právní úprava likvidace je společná všem obchodním korporacím (i jiným právnickým osobám) v ust. § 187 a násl. ObčZ. Společnost je po dobu trvání likvidace zastoupena likvidátorem, který jedná v působnosti statutárního orgánu společnosti.

V rámci likvidace likvidátor činí veškeré kroky vedoucí ke zpeněžení a rozdělení likvidačního zůstatku společnosti, je m.j. povinen prostřednictvím obchodního věstníku (popř. v případě prvního zveřejnění také prostřednictvím obchodního rejstříku) zveřejnit skutečnost, že společnost vstupuje do likvidace, zjistit skutečný stav pohledávek věřitelů společnosti, vypracovat zahajovací a konečnou zprávu likvidátora obsahující informace o tom, co tvoří likvidační zůstatek a jak bude rozdělen a provést za souhlasu vrcholného orgánu společnosti rozdělení tohoto likvidačního zůstatku. Likvidátor má obdobné postavení jako statutární orgán společnosti a je za své jednání rovněž obdobným způsobem odpovědný.

5. Jednotlivé právní formy obchodních společností

Český právní řád dělí jednotlivé formy obchodních společností na dvě základní kategorie, a sice tzv. společnosti osobní a společnosti kapitálové. Podstata rozdílu mezi uvedenými kategoriemi vychází z konstrukce odpovědnosti za škodu jejich jednotlivých aktérů, když osobní prvek je charakterizován přímou odpovědností společníka takové obchodní společnosti, zatímco kapitálové společnosti vycházejí z konstrukce omezené odpovědnosti za závazky právnické osoby, a to do výše majetku takové společnosti.

---

¹⁸ Viz § 127 a násl. ZoK

Mezi osobní společnosti řadíme veřejnou obchodní společnost a komanditní společnost.

5.1. Veřejná obchodní společnost

Jedná se o osobní společnost alespoň dvou společníků, kteří se účastní na jejím podnikání či správě jejího majetku a ručí za její dluhy společně a nerozdílně¹⁹. Veřejná obchodní společnost je společností v původním významu, má rovněž blízko občanskoprávní úpravě tzv. society, tedy smlouvy o společném záměru alespoň dvou osob.

Charakteristické pro formu v.o.s. je rovnost hlasů společníků (byť zákon za podmínky úpravy společenské smlouvy připouští také odlišné uspořádání), kdy každý ze společníků disponuje jedním hlasem. Základní nevýhodou v.o.s. je skutečnost, že každý ze společníků ručí veškerým osobním majetkem za závazky společnosti. Také proto byla forma v.o.s. tradičně využívána při podnikání v profesích, které měly akcentovat vyšší stupeň společenské serióznosti, například u advokátů, insolvenčních správců, architektů či techniků. Je maximálně posílen osobní prvek účasti na společnosti, a to jako podílem na obchodním vedení společnosti, tak zmíněnou odpovědností za veškeré závazky společnosti. Uvedená skutečnost je potom posilována přísným zákazem konkurence mezi společníky v.o.s., kdy bez svolení ostatních společníků nesmí společník podnikat v předmětu podnikání společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob či zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného²⁰.

Definiční znaky v.o.s.

Vrcholný orgán – společníci společnosti

Statutární orgán – každý ze společníků

Dohledový orgán – nezřizuje se

Označení společnosti – zkratkou „veř. obch. spol.“ či „v.o.s.“ za názvem společnosti

Základní dokument – společenská smlouva

Minimální výše základního kapitálu společnosti – jedná se o osobní společnost, základní kapitál se neskládá

5.2. Komanditní společnost

Komanditní společnost představuje společnost osobního charakteru s prvky kapitálových společností. Jedná se o společnost, v níž alespoň jeden společník ručí za její dluhy omezeně (komanditista) a alespoň jeden společník ručí neomezeně (komplementář). Postavení komplementáře je tedy obdobné postavení společníka veřejné obchodní společnosti a postavení komanditisty je obdobné postavení společníka s.r.o. Komanditista, jako osoba vlastníci „podíl“ na v.o.s., je oprávněn takový podíl převést na třetí osobu obdobně, jak to může

---

¹⁹ Viz § 95 odst. 1 ZoK

²⁰ Viz § 109 odst. 1 ZoK

učinit společník s.r.o., zatímco podíl komplementáře je striktně spjat s jeho osobou a podíl je v zásadě nepřevoditelný. Blízkost komanditní společnosti výše uvedenému typu v.o.s. je blízké rovněž s přihlédnutím k dikci zákona, kdy na k.s. se užití přiměřeně ustanovení o veřejné obchodní společnosti.

Zatímco postavení komplementářů je v zásadě rovné, u komanditistů se míra jejich podílu na společnosti (a tedy i míra hlasovacích práv) odvíjí od poměru jejich vkladů do společnosti.

Definiční znaky k.s.

Vrcholný orgán – společníci společnosti

Statutární orgán – všichni komplementáři splňující podmínky § 46 ZOK

Dohledový orgán – nezřizuje se

Označení společnosti – zkratkou „kom. spol.“ či „k.s.“ za názvem společnosti

Základní dokument – společenská smlouva

Minimální výše základního kapitálu společnosti – základní kapitál skládají pouze komanditisté v podobě tzv. komanditní sumy

5.3. Společnost s ručením omezením

Společnost s ručením omezeným je nejčastější formou kapitálové obchodní společnosti v České republice. Ač může být založena i za jiným než podnikatelským účelem, tedy například za účelem správy vlastního majetku, je ze své definice vždy podnikatelem, což vyplývá z ust. § 2 odst. 1 ZOK. K jejímu zákonnému vymezení došlo poprvé v Německu v r. 1892, v Rakousku-Uhersko, jehož byly České země součástí, našla reflexi v rámci zákona č. 58/1906 Sb., o společnostech s ručením omezeným. Konceptně představuje formu společnosti vycházející ze společnosti akciové, ovšem se zjednodušením v některých definičních rysech. Široce je tato právní forma užívána zejména pro menší a střední podnikání, není však výjimkou aplikace takové formy i pro podnikání ve větším rozsahu, což vyplývá zejména z některých možností, které byly úpravě s.r.o. dány přijetím nového zákona o obchodních korporacích účinného od r. 2013.

Společnost s ručením omezeným (dále jen s.r.o.) především zajišťuje svým společníkům vysoký standard ochrany proti závazkům z podnikání. Za její dluhy totiž ručí společníci společně a nerozdílně do výše, v jaké nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřiteli vyzváni k plnění²¹. Vzhledem k tomu, že vkladová povinnost může být prakticky minimální (zákon připouští i základní kapitál ve

---

²¹ Viz § 132 odst. 1 ZOK

výši 1,- Kč), může vést podnikání prostřednictvím s.r.o. prakticky k úplnému omezení odpovědnosti na straně společníků.

Každý ze společníků disponuje určitým podílem, který představuje také jeho účast na řízení společnosti, tedy možnost hlasovat na valné hromadě společnosti. Pokud společník vlastní 100% podíl na s.r.o., vykonává veškerá práva společníka v působnosti valné hromady. Podíl na s.r.o. je samostatnou věcí a společník s ním může disponovat, například jej zastavit či převést na třetí osobu, není-li tato možnost omezena v zakladatelském dokumentu společnosti. Hlasování při výkonu práv společníka je možné na valné hromadě společnosti, anebo také prostřednictvím tzv. hlasování per rollam, tedy hlasováním mimo valnou hromadu společnosti, například korespondenčně, pokud to však společenská smlouva společnosti umožňuje.

Definiční znaky s.r.o.

Vrcholný orgán – společník či valná hromada společnosti

Statutární orgán – jednatel či více jednatelů

Dohledový orgán – dozorčí rada společnosti

Označení společnosti – zkratkou „spol. s r.o.“ či „s.r.o.“ za názvem společnosti

Základní dokument – společenská smlouva

Minimální výše základního kapitálu společnosti – 1,- Kč

5.4. Akciová společnost

Akciová společnost představuje komplexnější formu kapitálové obchodní společnosti, jejíž základní kapitál je vyjádřen v tzv. akciích, tedy cenných papírech upravených ZOK a souvisejícími právními předpisy. Typově je vhodná spíše k realizaci rozsáhlejších podnikatelských záměrů; formu akciové společnosti mají největší korporace v České republice včetně bank a jiných finančních institucí.

Klíčovým pojmem akciové společnosti je akcie, tedy specifická forma cenného papíru či zaknihovaného cenného papíru, s nímž je spojeno právo akcionáře jako společníka společnosti na řízení společnosti, jejím zisku a likvidačním zůstatku. Konkrétní rozsah práv akcionáře je závislý na úpravě v rámci společenské smlouvy společnosti. Zásadní výhodou akcie oproti vlastnictví abstraktního podílu v s.r.o. je skutečnost, že s akcií jako cenným papírem společnosti je spojeno právo snadnější dispozice. Nevylučuje-li to společenská smlouva akciové společnosti, lze akcii volně převádět na třetí osobu, a to zákonem stanoveným postupem (v případě nejčastějšího typu akcií, tedy akcií na jméno, se jedná o uzavření smlouvy o převodu akcie a vyznačení rubopisu na akcii).

Z pohledu druhů akcií, které se pro úpravu akciové společnosti užijí, můžeme rozlišovat:

- a) akcie kmenové, neboli základní, tedy akcie běžné, se kterými nejsou spojena žádná zvláštní práva;
- b) akcie přednostní, které zajišťují přednostní výplatu dividendy, anebo podílu na likvidačním zůstatku před akcionáři, kteří vlastní akcie kmenové;
- c) akcie zaměstnanecké, které jsou vydávány akcionářům, většinou jako součást motivačních programů zaměstnavatele vůči zaměstnancům. Jejich podstata spočívá v omezení práv akcionáře na právo ze zisku.

Z pohledu formy akcií rozeznáváme akcie na jméno (§ 269 ZOK), tedy akcie s uvedením jména majitele převoditelné rubropisem, akcie na majitele (§ 274 ZOK), které mohou být vydány pouze jako zaknihovaný či imobilizovaný cenný papír a zaknihované akcie (§ 275 ZOK) vedené v evidenci zaknihovaných cenných papírů. Současná právní úprava však umožňuje vytvoření prakticky jakéhokoliv druhu akcií v závislosti na tom, která práva budou s předmětnou akcií spojena.

Akciová společnost z pohledu svého vnitřního uspořádání existuje ve dvou základních modalitách, a to v tzv. monistické podobě a tzv. dualistické podobě. Monistická podoba vychází ze sloučení řídicí a kontrolní funkce orgánů do jednoho, a to v podobě tzv. správní rady společnosti (board of directors, Verwaltungsrat), dualistický systém dělí kompetence řídicí a kontrolní mezi více orgánů, a sice dozorčí radu vykonávající funkci dozorčí (supervisory board, Aufsichtsrat) a představenstvo vykonávající funkci řídicí (board of directors, Vorstand).

Pro právní úpravu dalších otázek akciové společnosti se přiměřeně použijí ustanovení o právní úpravě s.r.o., pokud zákon nestanoví jinak.

Definiční znaky a.s.

Vrcholný orgán– valná hromada společnosti

Statutární orgán – dualistický (představenstvo) či monistický systém (správní rada)

Dohledový orgán s.r.o. – dozorčí rada

Označení společnosti – zkratkou „akc. spol.“ či „a.s.“ za názvem společnosti

Základní dokument – společenská smlouva

Minimální výše základního kapitálu společnosti – 2.000.000,- Kč

5.5.Družstvo

Družstvo je specifickým druhem právnické osoby, kterému je věnovaná samostatná hlava ZOK (úprava v rámci ust. § 552 – 773 ZOK). Družstvo je definováno jako „společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo

třetích osob, případně za účelem podnikání“²². Podnikání není primární účel vzniku družstev, nejčastěji se tato právní forma vyskytuje v právu bytovém (v podobě družstev bytových jako speciálních druhů družstev) a v jiných oblastech, ve kterých převažuje kolektivní zájem na správě určité činnosti, typicky správě majetkových hodnot. Využití družstev pro účely podnikání je spíše okrajovým případem, nikoliv však vyloučeným. Přesto však může subjekt s právní formou družstva podnikat prakticky jakékoliv podnikatelské aktivity.

Nejpodstatnějším rysem družstev, kterými se odlišují od jiných obchodních korporací, je otevřenost členství v družstvech, která je vyjádřena formulací „společenství neuzavřeného počtu osob“²³. Tato skutečnost se projeví zejména v možnostech změn členské základny. S tím souvisí také otázka rozdělení základního kapitálu družstev – ten je proměnný. Člen družstva je oprávněn se svým členským podílem volně disponovat, nestanoví-li zakladatelské právní jednání (tedy stanovy družstva) něco odlišného.

Specifickou a velice častou variantou družstva je družstvo bytové, upraveno v ust. § 727 a násl. ZoK. To může být založeno jen za účelem zajištění bytových potřeb svých členů a za účelem správy domů, bytů a nebytových prostor s bydlením souvisejících. Jinou činnost, tedy například i podnikatelskou, může bytové družstvo provozovat jen tehdy, pokud tím neohrozí uspokojování bytových potřeb svých členů a tato činnost má ve vztahu k zajištění bytových potřeb vlastních členů pouze doplňkový či vedlejší charakter.

5.6. Některé další formy právnických osob určených k podnikání

5.6.1. **Státní podnik** je právní formou právnické osoby zřizovanou za účelem podnikání podle zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku („**ZoSP**“). Státní podnik je státní organizací, jejímž prostřednictvím stát vykonává svá vlastnická práva. Takový podnik provozuje svým jménem a na vlastní odpovědnost podnikatelskou činnost za účelem plnění významných strategických, hospodářských, společenských, bezpečnostních nebo dalších obdobných zájmů státu.²⁴ Takový podnik má právo hospodařit s vyčleněným majetkem státu, nevlastní však majetek svůj. Formu státního podniku mají někteří klíčoví dodavatelé služeb v České republice (například Česká pošta, Státní tiskárna cenin či Lesy České republiky).

5.6.2. **Investiční společnost** zřizovaná podle zákona č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech je osoba, která je na základě povolení udělovaného Českou národní bankou oprávněna obhospodařovat investiční fond či zahraniční investiční fond, provádět administraci investičního fondu nebo zahraničního investičního fondu anebo vykonávat další činnosti stanovené zákonem.

---

²² Viz ust. § 552 odst. 1 ZoK

²³ LASÁK, J., komentář k § 552 ZoK

²⁴ Viz ust. § 1 ZoSP

- 5.6.3. **Societa**, neboli společnost podle § 2716 ObčZ, je původní formou pro realizaci podnikatelských aktivit osob, které hodlají společně do podnikání vstupovat. Není však samostatnou právní osobou, ale vzájemným závazkovým smluvním vztahem několika osob sdružených za společným účelem, a to určité činnosti či věci. Osoby, které uzavřely societu, vystupují nadále jako samostatné osoby, z nichž každá, pokud hodlají prostřednictvím takové společnosti podnikat, je povinna splnit veškeré veřejnoprávní podmínky stanovené pro danou podnikatelskou činnost.
- 5.6.4. **Svěřenský fond** je specifickou entitou, která z pohledu zákona není samostatnou osobou, nemá tedy právní subjektivitu jako takovou, je však organizovaným souborem majetku vyčleněného z vlastnictví zakladatele tak, že tento majetek je svěřen správci fondu (svěřenskému správci) k určitému účelu stanovenému ve smlouvě či v pořízení pro případ smrti, přičemž svěřenský správce se za podmínek statusu fondu (tedy základního dokumentu fondu) tento majetek k obhospodařovat, tedy držet a spravovat. Tento institut, blízký institutům angloamerického práva, byl do české právní úpravy zaveden až s přijetím ObčZ. Účel svěřenského fondu může být veřejně prospěšný (například pro účely činnosti obdobné nadační činnosti), anebo soukromý. V rámci soukromého účelu se používá často pro oblast správy rodinného či osobního majetku či zajištění majetkového nástupnictví mimo rámec institutů dědického práva.
- 5.6.5. Mezi tzv. kapitálové společnosti řadíme společnost s ručením omezeným a akciovou společnost. **Specifickou formou kapitálové společnosti je Societas Europaea** (tedy evropská akciová společnost) („SE“) a Evropské hospodářské a zájmové sdružení. Uvedené formy evropských obchodních společností jsou upraveny Nařízením Rady č. ES/2157/2001 ze dne 08.10.2001 o statutu evropské společnosti a Směrnicí rady č. 2001/86/ES z téhož dne, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na účast zaměstnanců. Pro SE stanoví zákon specifické podmínky vzniku, které odpovídají její nadnárodní povaze. Založení SE předpokládá existenci stávající podnikatelské struktury, která přesahuje hranice jednoho členského státu.

ZÁVĚR

Současná podoba práva obchodních společností je výsledkem dlouhodobého vývoje jednotlivých forem obchodních společností, přičemž se rozhodně nejedná o uzavřený proces. Novelizace korporátního práva v českém právu jsou běžné a reagují na tržní a legislativní vývoj v dané oblasti.

Přesto jsou však výše uvedené formy právnických osob a jiných entit a uvedené instituty základem, který je již sám o sobě relativně neměnný. Z toho pohledu je nezbytné, aby kte-

rákoliv osoba, která hodlá vyvíjet podnikatelskou činnost či úřední osoba při výkonu dohledové a dozorové činnosti na uvedeném úseku byla seznámena s východisky české právní úpravy společností.

DEFINICE

Obchodní společnost neboli obchodní korporace, je právnickou osobou zřízenou podle norem práva obchodních společností ve formě uvedené dle zákona, založená buď za účelem podnikání či za účelem správy vlastního majetku.

Kapitálovou obchodní společností je taková obchodní společnost, která ručí za své závazky z podnikání do výše svého majetku. Společníci ručí pouze do výše svých nesplacených vkladů do společnosti.

Osobní obchodní společností je taková společnost, za jejíž závazky ručí společníci svým majetkem.

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Která společnost nemá prvky tzv. kapitálové obchodní společnosti: a) komanditní společnost, b) akciová společnost, c) veřejná obchodní společnost, d) společnost s ručením omezeným
2. Která z uvedených osob či orgánů není oprávněna společnosti zastupovat: a) jednatel společnosti, b) člen představenstva společnosti, c) zaměstnanec v rámci svého pracovního zařazení, d) člen dozorčí rady
3. Která z uvedených společností tvoří povinně základní kapitál: a) společnost s ručením omezeným, b) akciová společnost, c) veřejná obchodní společnost, d) evropská akciová společnost
4. Založení společnosti nastává momentem: a) složení základního kapitálu, b) provedením zakladatelského právního jednání, c) zápisem do obchodního rejstříku, d) jmenováním statutárního orgánu

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

Student by měl zpracovat doporučení volby určitého druhu obchodní společnosti vzhledem ke svému podnikatelskému záměru a měl by vysvětlit, jak by ručil za případné závazky takové společnosti v situaci, kdy by společnost byla dlouhodobě ve ztrátě.

DALŠÍ ZDROJE

Doporučené zdroje k dalšímu studiu jsou uvedeny v závěru studijního textu a v poznámkách pod čarou.

ODPOVĚDI

1. C, 2. D, 3. C, 4. B

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola podává přehled o základních milnících úpravy práva obchodních společností a vysvětluje základní instituty tohoto právního oboru. Při výkladu se zaměřuje na rozdíly v definičních znacích forem obchodních společností.

4 ZÁVAZKOVÉ VZTAHY V PODNIKÁNÍ

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Závazkové vztahy v podnikání představují souhrn typizovaných právních jednání s účinky inter partes, tedy mezi zúčastněnými stranami, které slouží v soukromoprávní rovině k realizaci předmětu podnikání.

Kapitola pojednává o základních druzích právního jednání, které zakládají práva a povinnosti jak mezi podnikateli navzájem, tak mezi podnikateli a spotřebiteli a podává jejich stručnou definiční charakteristiku jako předpoklad pro bližší zájem o téma.

CÍLE KAPITOLY

Po nastudování kapitoly by měl student být schopen:

- Základní orientace v nejdůležitějších typech smluvních vztahů užívaných během podnikání;
- Provést volbu vhodného smluvního typu vzhledem ke svému podnikatelskému zámeru;
- Pochopit obsah základních práv a povinností z jednotlivých druhů smluvních vztahů.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Kupní smlouva, smlouva o dílo, úvěrová smlouva, zápůjčka, výprosa, leasingová smlouva, zástavní smlouva, licenční smlouva, směnka, smluvní pokuta, nepojmenovaná smlouva, relativní majetková práva.

ÚVOD

Závazkové vztahy v podnikání představují souhrn typizovaných právních vztahů, do kterých vstupují podnikatelé navzájem a podnikatelé a jejich klienti či zákazníci na straně druhé. Žádná podnikatelská aktivita není možná bez zakládání, plnění a ukončování závazkových vztahů mezi jednotlivými subjekty.

Český právní řád obsahuje katalog typizovaných závazkových právních jednání, zejména v rámci Občanského zákoníku, ale také v některých specifických právních předpisech,

zejména s ohledem na zájem o ochranu slabší smluvní strany (například zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru) či se zájmem o úpravu některých typově specifických činností (např. zákon č. 108/2006 Sb., o poskytování sociálních služeb).

Student by si měl ke studiu předmětné kapitoly vyhradit cca. 2-3 hodiny svého času v závislosti na dohledávání dodatečných informací ve vztahu ke kapitole.

VÝKLADOVÁ ČÁST

1. Koncepce právní úpravy závazkových vztahů v českém právu

Právní úprava závazkových vztahů vychází zejména ze systematického řazení obecných smluvních typů uvedených v části IV, tedy v ust. § 1721 a násl. ObčZ. Právní úprava je řazena od obecných ustanovení, které jsou společné všem smluvním typům týkajících se vzniku, plnění a zániku závazkových smluvních vztahů až po výčet typizovaných smluvních typů.

Většina ustanovení týkajících se závazkových právních vztahů uvedených v ObčZ má v souladu se zásadou uvedenou v § 1 odst. 2 ObčZ²⁵ dispozitivní povahu, účastníci si mohou vzájemnou dohodou upravit odlišný rozsah práv a povinností, mohou také řadu zákonných ustanovení pro daný smluvní vztah vyloučit. Účastníci si mohou rovněž sjednat takovou smlouvu, která není v ObčZ výslovně upravena. Takové dispozice jsou projevem zásady smluvní autonomie stran, která představuje základní zásadu soukromého práva. Přesto však existují v ObčZ ustanovení, od kterých se dohodou účastníků odchýlit nelze. Jedná se zejména o normy upravující povinnosti podnikatele vůči spotřebitelům, normy týkající se ochrany nájemníka bytového prostoru, nepřihlíží se ani k vybraným ustanovením odchylovajícím se od zákona v neprospěch obchodního zástupce, nelze rovněž omezit odpovědnost dopravce k náhradě újmy na zdraví či smluvně omezit výši odpovědnosti za škodu spáchanou úmyslně či zcela vyloučit možnost smluvních stran se vyvázat z určitého smluvního vztahu.

Smluvní strany si mohou vytvářet také typy smlouvy, které nejsou typizovány v občanském zákoníku (srov. § 1746 odst. 2 ObčZ), případně mohou uzavřít závazek, že určitou smlouvu mezi sebou uzavřou v budoucnu – tedy tzv. smlouvu o smlouvě budoucí. V takovém případě jsou povinny takovou smlouvu uzavřít ve lhůtě dohodnuté mezi účastníky, případně nejpozději do jednoho roku od uzavření smlouvy o smlouvě budoucí, a to na výzvu jedné ze stran. Pokud tak neučiní, může se jedna ze smluvních stran domáhat, aby soud nahradil svým rozhodnutím projev vůle druhé smluvní strany ve smyslu uzavření takové smlouvy.

---

²⁵ Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.

2. Vznik závazků

2.1. Nabídka na uzavření smlouvy

Smlouva mezi účastníky smluvního vztahu vzniká přijetím nabídky na uzavření smlouvy, tedy tzv. akceptací. Nabídkou, tedy návrhem na uzavření smlouvy, je právní jednání určité osoby, ze kterého je zřejmé, že směřuje k uzavření určité smlouvy. Aby byla nabídka úplná, musí obsahovat podstatné náležitosti toho smluvního typu, k jehož uzavření směřuje. Musí být formulována tak, aby v případě souhlasu druhé strany bylo takto vzniklé právní jednání úplné a obsahovalo všechny nezbytné náležitosti. Nabídka tedy vždy bude určitým „zjednodušenou podobou smlouvy“. Za nesporný případ učinění nabídky bude považována například situace, kdy jedna ze stran adresuje druhé straně e-mail s výslovnou formulací nabídky na uzavření smlouvy s přiloženým souborem, který bude obsahovat text smluvního ujednání, ke kterému má aktivita stran směřovat. Vedle toho být splněny rovněž obecné náležitosti jakéhokoliv právního jednání, tzn. takové jednání musí být učiněno osobou způsobilou k takovému jednání, musí být prosto vad projevu vůle, musí být učiněno vážně a svobodně (tedy bez donucení či nátlaku).

Pokud je již nabídka učiněna, lze jí zrušit pouze tehdy, kdy zrušovací projev dojde druhé straně před doručením nabídky anebo alespoň současně s ním. Nelze však odvolat nabídku, která je označena jako neodvolatelná.

Účinek nabídky lze vyloučit deklarací osoby, která je jejím autorem, že se o nabídku nejedná, a to v rámci jednání o uzavření smlouvy.

2.2. Závazky z předšmluvní odpovědnosti

ObčZ rovněž jako novinku právní úpravy zavedl institut tzv. předšmluvní odpovědnosti (*culpa in contrahendo*), a to v podobě úpravy § 1728 odst. 1 a násl. ObčZ. Její podstatou je odpovědnost osoby za škodu způsobenou již při samotném kontraktním procesu, zejména tehdy, když zájemce svůj zájem o uzavření určité smlouvy předstírá či na poslední chvíli svůj úmysl bez toho, že by byl pro to dán některý objektivní důvod, svůj zájem na uzavření smlouvy změnil a tím způsobí druhé smluvní straně škodu. Takovou škodou může být například jiná ušlá obchodní příležitost, anebo například náklady na kontraktní proces (ztracený čas, náklady na poradenské služby a jiné). Koncepce předšmluvní odpovědnosti vychází zejména z předpokladu, že každý má povinnost jednat v právním styku poctivě, tedy neuváďet někoho ve smluvních vztazích v omyl, a to i co do otázky skutečného zájmu smlouvu uzavřít.

Pro závazky z předšmluvní odpovědnosti platí totéž, co pro jiné případy vzniku odpovědnosti za škodu. Musí tak být prokázáno porušení zákonné povinnosti, vznik škody na straně poškozené osoby a příčinná souvislost mezi oběma skutečnostmi. Za konkrétní skutkové podstaty pro vznik odpovědnosti za škodu lze uvést:

- a) vedení jednání „naoko“, tedy předstírání zájmu uzavřít smlouvu. V takovém případě je zřejmé, že jednáním pouze vznikají dodatečné náklady, které jsou ze strany poctivě jednající strany vynakládány zcela neúčelně.
- b) Neuzavření smlouvy „na poslední chvíli“, tedy v souladu s § 1729 odst. 1 ObčZ neuzavření smlouvy, aniž je však dán spravedlivý důvod pro takové neuzavření. Jde o situace, kdy strana odmítne do smluvního vztahu vstoupit poté, kdy je jednání mezi stranami v pokročilé fázi a kdy poctivě jednající strana již ve svých krocích zohledňuje legitimní očekávání v uzavření takové smlouvy.
- c) Nesplnění informační povinnosti vyplývající z ust. § 1728 odst. 2 ObčZ, tedy případ, kdy jedna strana nesdělí druhé straně okruh podstatných informací pro uzavření smlouvy.
- d) Zneužití nebo prozrazení důvěrných informací, které se jedna ze stran dozví během jednání o uzavření smlouvy. V průběhu jednání o smlouvě dochází mezi stranami ke sdělení značeného množství mnohdy důvěrných informací, které jsou charakteristické určitou mírou zneužitelnosti. Dispozice s takovými informacemi může způsobit škodu ze strany toho, kdo s takovými informacemi neoprávněně nakládá.

Z praktického hlediska je nutno uvést, že prokazování předsmuvní odpovědnosti je v praxi velice složité, zejména co do určení výše škody, která je takovým postupem způsobena. Při sjednávání jednotlivých závazkových jednání je však třeba možnost této formy odpovědnosti zohledňovat.

3. Forma, obsah a účinky smlouvy

Občanský zákoník vychází ze zásady, že pokud není výslovně stanoveno jinak, není pro uzavřenou smlouvu vyžadována žádná konkrétní forma (tedy například písemná). Je třeba zejména rozlišovat smlouvu jako konkrétní právní jednání, tedy do jisté míry abstraktní pojem, a formu smlouvy, tedy konkrétní metodu zachycení obsahu smluvního jednání. Podstatná část smluvních vztahů je uzavírána a plněna bez jakéhokoliv formálního zachycení, typicky v případě kupních smluv na movité věci nižší hodnoty.

Povinnou náležitost určité formy zákon stanoví u smluvních typů, se kterými má být spojena vyšší míra právní jistoty mezi stranami či které se týkají některých specifických oblastí, například dispozic s nemovitostmi. Demonstrativně lze uvést zejména následující případy, ve kterých se vyžaduje uzavření písemné smlouvy:

- právní jednání, kterým se přijímá společenská smlouva obchodní korporace;
- kupní smlouva na nemovitost;
- smlouva o výstavbě;

- ručitelské prohlášení, uznání dluhu;
- smlouva o nájmu bytového prostoru;
- další smluvní typy takto označené zákonem.

S uvedenou problematikou souvisí otázka, jakým způsobem prokazovat uzavření smlouvy v případě, že o takovém uzavření smlouvy nevyhotovily žádný zápis, resp. smlouvu nevyhotovily v písemné či jiné zaznamenané podobě či smlouvu nepodepsaly. V takovém případě by bylo třeba vycházet z toho, zda se strany smlouvy ve své praxi chovají tak, že byla smlouva uzavřena či nikoliv, tedy například, zda si poskytují plnění v souladu se smlouvou či je obsah smlouvy zachycen v jejich vzájemné komunikaci dostatečně určitým způsobem. Obecně však platí, že „smlouva je uzavřena, jakmile si strany ujednaly její obsah“. K prokázání této skutečnosti jako dokladu o dokončeném kontraktačním procesu může dojít různým způsobem, například evidencí v elektronickém systému stran, anebo záznamem telefonického hovoru v případech smluv uzavíraných na dálku.

4. Specifická úprava právních vztahů při uzavírání smluv se spotřebiteli

Zákon stanoví široké spektrum povinností, které musí každý podnikatel dodržovat v případě, že předmětem jeho podnikání je uzavírání smluv se spotřebiteli. Za spotřebitele zákon považuje každého člověka, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem anebo s ním tak jedná. Povinnosti podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli jsou systematicky uvedeny v § 1810 a nás. ObčZ, přičemž tuzemská právní úprava vychází zejména z transpozice evropských právních norem, například směrnice č. 2011/83/EU o právech spotřebitelů, ale také z původní české právní úpravy.

Uvedená právní úprava je kombinací zákazů a povinností ve vztahu k podnikateli. V případě jakéhokoliv sporu ohledně významu ujednání se přihlíží k výkladu, který je pro spotřebitele nejpříznivější. Z nejvýznamnějších povinností lze uvést odkazem k § 1811 ObčZ:

- povinnost podnikatele provést veškerá sdělení vůči spotřebiteli jasně a srozumitelně v jazyce, ve kterém se uzavírá smlouva;
- v dostatečném předstihu je podnikatel povinen sdělit svou totožnost, kontaktní údaje, uvést všechny skutečnosti podstatné pro uzavření smlouvy, včetně uvedení označení zboží a služby, uvedení jejich hlavních vlastností, uvedení ceny zboží včetně veškerých nezbytných poplatků, uvést způsob úhrady, nákladů na dodání;
- podnikatel je dále povinen uvést údaje o právech vznikajících z vadného plnění, závazky ze záruk, uvést údaj o době trvání závazku;
- údaje o době trvání závazku a podmínkách ukončení závazku;

ZÁVAZKOVÉ VZTAHY V PODNIKÁNÍ

- uvést další údaje ve vztahu k digitálnímu obsahu včetně údajů o funkčnosti digitálního obsahu včetně nutných technických opatření, údaje o součinnosti digitálního obsahu s hardware a software.

Ze zakázů, které se ne jedná o podnikatele vztahují, je možné poukázat zejména na:

- na obecný zákaz jakýchkoliv ujednání smlouvy (či všeobecných obchodních podmínek), které by zkracovaly práva spotřebitele vůči právům garantovaným zákonem;
- zakazují se dále ujednání, které by vylučovaly či omezovaly práva z vadného plnění či práva na náhradu újmy;
- vylučuje se možnost ujednání, které spotřebitele zavazují plnit, zatímco podnikateli vznikne povinnost plnit splněním podmínky závislé na vůli podnikatele;
- zakazují se ustanovení, která umožňují podnikateli odstoupit od smlouvy bez důvodu, zatímco spotřebiteli nikoliv;
- zakazují se ujednání, která dovolují podnikateli, aby ze své vůle, tedy jednostranně, změnil práva či povinnosti stran;
- není přípustné určení ceny až na dobu plnění;
- není přípustné ujednání, které vylučuje právo spotřebitele podat žalobu či jiný procesní prostředek, který by bránil uplatnění práv z titulu ochrany spotřebitele. Rovněž není ani přípustné, aby podnikatel ve spotřebitelských věcech sjednal rozhodčí doložku, tedy, vyloučil působnost řádných soudů k projednání věci.

5. Ukončení závazků

K ukončení závazku založeného smlouvou může dojít jak z důvodu zákonných, tak z důvodů smluvních.

5.1. Zákonné důvody zániku závazku jsou:

- a) Splnění závazku, přičemž dlužník je povinen plnit závazek řádně a včas. Pokud tak neučiní, může jeho neplnění vést ke vzniku tzv. sekundární právní povinnosti, například odpovědnosti za způsobenou škodu. Pro režim smluvního plnění platí, že strany si lhůtu k plnění dohodnou; pokud tak neučiní, je povinností dlužníka plnit na výzvu věřitele.
- b) Dohoda o splnění závazku – smluvní strany jsou oprávněny kdykoliv za trvání předmětného smluvního závazku tento závazek změnit či zrušit a provést mezi sebou vypořádání. Pro takový úkon se vždy vyžaduje forma odpovídající formě, ve které došlo k uzavření smlouvy samotné. Pokud je tedy smlouva uzavřena písemně, také její změna či zrušení musí být provedena písemně.

- c) Započtení – vzájemně lze započíst pohledávky na finanční plnění, které jsou splatné a směřující vůči sobě. Strany mohou takové započtení vyloučit vzájemnou dohodou. Započtení se stává účinným dnem oznámení započtení.
- d) Odstupné vyžaduje ujednání stran ve smlouvě, od které má být odstupováno. Pokud si takovou možnost strany sjednají, zaniká předmětný právní vztah uhrazením odstupného.
- e) Splynutím zaniká závazek tehdy, pokud jakýmkoliv způsobem splyne právo s povinností v jedné osobě. To se týká například situace, ve které jedna strana smlouvy koupí závod druhé smluvní strany, ke kterému se předmětný právní závazek vztahuje.
- f) Prominutí dluhu představuje aktivní krok věřitele, který promine dluh dlužníkovi. Dluh lze prominout v části či celý.
- g) Výpověď je jeden z nejčastějších způsobů ukončení závazků a bývá velmi často upraven přímo v podmínkách smlouvy. Pokud však není, lze smluvní vztah ukončit výpovědí podle § 1998 ObčZ s uplynutím výpovědní doby. Ta činí v případě smlouvy na dobu neurčitou tři měsíce, přičemž výpovědní doba uplyne vždy ke konci kalendářního čtvrtletí následujícího po čtvrtletí, ve kterém byla smlouva vypovězena. Výpověď je třeba odlišovat od dohody o výpovědi či dohody o ukončení smluvního závazku, výpověď je výlučně jednostranný úkon jedné ze smluvních stran.
- h) Odstoupení od smlouvy je institut, který se od výpovědi odlišuje zejména tím, že odstoupením zaniká závazek od samotného počátku, tedy s účinky „*ex tunc*“, ke dni doručení odstoupení, nikoliv až ke dni uplynutí výpovědní doby. Výjimku však představuje odstoupení od těch smluv, které jsou plněny postupně či po částech. Není-li v předmětné smlouvě ujednáno jinak, je od takových smluv možné odstoupení pouze s účinky k budoucím plněním, tedy tzv. „*ex nunc*“. Pokud je tak učiněno, zůstává částečné plnění platné, pokud však nebyly namítnuty vady takového plnění.
- i) Následná nemožnost plnění představuje specifický důvod ukončení závazkového vztahu za situace, kdy se dluh po vzniku závazku stane nesplnitelným. Takovou situaci je třeba odlišit od případu, kdy dluh plnit lze, ale za ztížených podmínek či s většími náklady, případně s pomocí jiné osoby či až po určené době. Důvody následné nemožnosti plnění tak musí být objektivního charakteru a neodvratné z pozice dlužníka, mohou jimi být například nepředvídatelné události na relevantním trhu, anebo důvody přírodní povahy (*vis maior*), případně jiné okolnosti, které vedou ke stavu, kdy ani s přihlédnutím k veškeré snaze dlužníka nebylo možné plnění zajistit.
- j) Smrt dlužníka či věřitele je důvodem zrušení závazku tehdy, pokud má závazek čistě osobní povahu. Smrtí věřitele právo zanikne jen tehdy, pokud bylo jeho plnění omezeno pouze na jeho osobu.

5.2.Smluvní důvody ukončení závazků

Strany jsou oprávněny upravit si vzájemnou dohodou výše uvedené důvody ukončení závazkového jednání odlišně od zákona, například některé důvody ukončení smluvního vztahu vyloučit či odlišně stanovit jejich podmínky (sjednat delší či kratší výpovědní lhůty, vztáhnout důvody výpovědi či odstoupení k jiným okolnostem nepředvídaným zákonem atp.). Strany však nemohou smluvně upravit důvody ukončení závazku způsobem, který by zcela vylučoval právo jedné ze stran na ukončení závazku, a to i například v situaci porušení smlouvy druhou smluvní stranou.

6. Jednotlivé smluvní typy

Níže jsou uvedeny smluvní typy upravené ObčZ, které představují typizované právní jednání, se kterými se nejčastěji při realizaci podnikatelské činnosti setkáváme. Uvedený výčet si neklade za cíl pojednat o všech možných variantách smluvního aranžmá, zejména pak za situace, kdy si strany mohou sjednat zákonem zcela neupravený druh smluvního vztahu. V praxi se tak v podnikatelské oblasti často objevují smlouvy „o spolupráci“, „o vzájemné součinnosti“, „o záměru“, „rezervační smlouvy“ a další smluvní typy, které jsou fakticky kombinací jednotlivých zákonných smluvních typů s dalšími závazky mezi stranami.

Základním interpretačním pravidlem ve vztahu k právním jednáním obsahuje ust. § 555 odst. 1 ObčZ, který stanoví, že „*právní jednání se posuzuje podle svého obsahu*“. Z uvedeného vyplývá, že je tedy nerozhodné, jak účastníci určitou smlouvu pojmenují v jejich úvodních ustanoveních či názvu, její interpretace bude vždy závislá na předmětu plnění, ke kterému zavazuje. Rovněž se stanoví, že v pochybnosti ohledně toho, zda je určité právní jednání platné (tedy např. zda uzavřená smlouva zavazuje strany) či neplatné se takové jednání spíše považuje za platné²⁶. Neplatné je však právní jednání, které je svým charakterem v rozporu s dobrými mravy či odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje²⁷. Neplatné by ze své podstaty bylo rovněž takové právní jednání, které požaduje plnění něčeho objektivně nemožného. V případě takové neplatnosti není třeba od smlouvy odstoupovat či ji ukončovat některým z výše uvedených způsobů, neboť právní jednání je v takovém případě nicotné od samého počátku a plnění v souladu s ním by zakládalo bezdůvodné obohacení jedné ze stran.

6.1.Kupní smlouva

Kupní smlouva je nejzákladnější a patrně nejběžnější typ závazkového smluvního vztahu při realizaci širokého spektra podnikatelských činností. Prodávající se zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu.

Význam tohoto smluvního typu pro ostatní smlouvy spočívá v několika ohledech. Zejména jsou ustanovení kupní smlouvy výchozí úpravou pro zakotvení práv z vadného plnění, která

---

²⁶ Viz § 574 ObčZ

²⁷ Viz § 580

kupující má, také pro ostatní smluvní typy; ustanovení o vadách koupené věci se přiměřeně užijí také pro uplatnění práv z vadného plnění ze smlouvy o dílo, což je častý případ zejména u smluv o provedení díla (například díla stavebního). Co do vymezení práv z vadného plnění, rozlišuje zákon práva z tzv. nepodstatného a tzv. podstatného porušení smlouvy, přičemž:

- a) z **podstatného porušení** smlouvy prodávajícím má kupující v souladu s ust. § 2106 ObčZ právo na: i) odstranění vady dodáním nové věci bez vady či dodáním chybějící věci, ii) na odstranění vady opravou věci, iii) na přiměřenou slevu z kupní ceny, iv) na odstoupení od smlouvy;
- b) z **nepodstatného porušení** smlouvy prodávajícím má kupující právo v souladu s ust. § 2107 ObčZ na i) odstranění vady anebo na ii) přiměřenou slevu z kupní ceny.

Kritérium, které porušení smlouvy lze považovat za podstatné a které nepodstatné, můžeme nalézt v ust. § 2002 odst. 1 ObčZ: podstatným porušením smlouvy je takové porušení povinnosti, o němž strana porušující smlouvu již při uzavření smlouvy věděla anebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvíдалa. Nepodstatné porušení je jakékoliv jiné porušení smlouvy, které není podstatným porušením. Kritériem je tedy intenzita a charakter porušené povinnosti ze smlouvy.

Pro uplatnění práv z vadného plnění je nutné vzít úvahu také mechanismus jejich uplatnění, kdy je kupující (či objednatel ve smlouvě o dílo) je povinen provést volbu konkrétního právního nároku (tedy přiměřené slevy, odstranění vady, dodání náhradního zboží, případně odstoupení od smlouvy), avšak po takto provedené volbě není bez souhlasu prodávajícího (či zhotovitele) oprávněn tento nárok měnit, ledaže prodávající (či zhotovitel) dá jasně najevo, že takto vznesený nárok neuspokojí. V takovém případě náleží kupujícímu sekundární volba, a sice možnost změny nároku či odstoupení od smlouvy. Pokud je zvoleno právo na opravu dodané věci či zboží, je způsob provedení této opravy plně v dispozici prodávajícího. Kupující tak nemůže způsob provádění opravy ovlivnit, s výjimkou případu, kdy takové plnění zcela zjevně nevede k opravě věci.

Ustanovení o kupní smlouvě v ust. § 2113 – 2117 ObčZ rovněž zakotvuje úpravu poskytnuté záruky za jakost. Tou se prodávající zavazuje, že věc bude po určitou dobu způsobilá k použití pro obvyklý účel anebo že si zachová obvyklé vlastnosti. Smluvní záruka za jakost tedy představuje aktivní prohlášení prodávajícího, které prodávající činí v kupní smlouvě (či například ve všeobecných obchodních podmínkách, které tvoří součást kupní smlouvy, pokud na ně návrh kupní smlouvy odkazuje) a je třeba ji odlišit od prodloužení lhůty pro uplatnění práv z vadného plnění u spotřebního zboží, které lze uplatnit ve lhůtě 24 měsíců.

Formální náležitosti jsou stanoveny u jednotlivých konkrétních typů kupních smluv, například pro smlouvu, jejímž předmětem je prodej nemovitosti, je stanovena povinná písemná forma s úředně ověřenými podpisy účastníků.

6.2. Výpůjčka, výprosa a zápůjčka, úvěr, spotřebitelský úvěr

Právní jednání, které intuitivně vnímáme jako „půjčku“, představují ve skutečnosti několik rozdílných smluvních typů.

- a) **Výprosa** představuje ujednání o přenechání určité věci bezplatně k užívání, aniž se ujedná doba, po kterou se má věc užívat či účel, ke kterému se má věc užívat.
- b) **Výpůjčkou** se rozumí smlouva, na jejímž základě půjčitel přenechává vypůjčitelovi tzv. nezuživatelnou věc a zavazuje se mu umožnit její bezplatné dočasné užívání. Definičním znakem tedy je, že předmětem výpůjčky je věc individuálně určená (nikoliv tedy například finanční prostředky). Dalšími charakteristikami je bezplatnost a dočasnost.
- c) **Zápůjčkou** se rozumí smlouva o přenechání zastupitelné věci tak, aby ji vydlužitel užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu. U zápůjčky lze ujednat úrok. Tento smluvní typ je užíván často k zápůjčce finančních prostředků. Rozdíl oproti úvěru (viz níže) spočívá v reálném charakteru ujednání – smlouva v takovém případě vznikne až plněním, tedy poskytnutím předmětu zápůjčky.
- d) **Úvěrem** (viz ust. § 2395 ObčZ) se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit z nich úroky. Prostřednictvím smlouvy o úvěru dochází také k realizaci spotřebitelských úvěrů, které však mají v několika ohledech speciální zákonnou úpravu.

Na tomto místě je vhodné uvést, že pojem „hypotéka“ nepředstavuje pojem zákonný, jedná se o specifický druh bankovního produktu, který kombinuje různé smluvní typy, nejčastěji smlouvu o úvěru a smlouvu o zřízení zástavního práva k nemovitosti, event. také zákaz zatížení a zcizení takové nemovitosti. Osoba úvěrovaného může být odlišná od osoby zástavního dlužníka, která zastavuje svůj majetek za účelem zajištění závazku z poskytnutého úvěru.

6.3. Nájem a pacht

Nájemní smlouvou se pronajímatel zavazuje přenechat nájemci věc k dočasnému užívání a nájemce se zavazuje za to platit pronajímateli nájemné²⁸. Předmětem nájmu může být jak věc movitá, tak nemovitá. V případě, že je předmětem nájmu byt, je třeba vycházet ze zvláštní úpravy ObčZ obsažené v ust. § 2235 a násl., které obsahují řadu ustanovení chránících nájemce bytu (například v oblasti podmínek ukončení nájmu, možností sankcionovat nájemce, rozsahu oprávnění, které jsou s nájmem bytu spojeny a dalších).

---

²⁸ Viz ust. § 2201 ObčZ

Obdobnou smlouvou je **smlouva podnájemní**, kterou nájemce pronajaté věci svěří tuto věc do užívání třetí strany – podnájemce, který je dále oprávněn ji užívat v rozsahu předmětu nájmu. Podnájemní vztah je vztahem akcesorickým k nájmu, tzn. že pokud by zanikl vztah nájemní, zaniká rovněž vztah podnájemní. Zákon vyžaduje, aby pronajímatel jako majitel věci vždy s podnájmem udělil výslovný souhlas, v případě podnájmu bytu v písemné formě přímo v nájemní smlouvě.

Pachtovní smlouva podle ust. § 2332 ObčZ představuje specifický právní typ, který odlišuje od nájmu zejména tím, že pachtýř (tedy osoba v obdobném postavení jako nájemce) je oprávněna věc nejen užívat, ale také požívat, tedy například z ní brát plody. Tento smluvní typ se hojně využívá při pachtu zemědělské půdy, kdy se pachtovní nájemce stává rovněž vlastníkem plodů, které byly na předmětném pozemku vypěstovány.

6.4.Smlouvy příkazního typu jsou ujednání, která zavazují osobu k tomu, aby pro jiného obstarala určitou záležitost. Mezi tyto druhy smluv se řadí příkaz, zprostředkování, komise, zasílatelství a obchodní zastoupení, přičemž rozdíly mezi uvedenými smluvními typy spočívají zejména v trvalosti a charakteru obstarávání určité záležitosti pro příkazce.

6.5.Smlouvou o dílo ve smyslu ust. § 2586 se zhotovitel zavazuje provést na svůj náklad a nebezpečí pro objednatele dílo a objednatel se zavazuje dílo převzít a zaplatit za něj cenu sjednanou mezi stranami. Oproti kupní smlouvě se smlouvě o dílo liší zejména tím, že dílo je výsledkem určité individualizované činnosti na základě zadání objednatele. Základními náležitostmi uvedeného smluvního typu je specifikace díla, sjednání ceny za dílo či alespoň způsobu jejího určení, závazek zhotovitele dílo provést a objednatele dílo převzít a uhradit. Smlouva o dílo se může vztahovat k hmotnému i nehmotnému dílu a jejím výsledkem může být i autorské dílo (v takovém případě je společně s předáním díla udělována objednateli také licence k výkonu autorských majetkových práv).

6.6.Smlouva o účtu

Smlouvou o účtu se zavazuje ten, kdo účet vede, v typickém případě banka ve smyslu zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, zřídit od určité doby a v určité měně účet pro majitele účtu, umožnit mu vložení hotovosti na účet nebo výběr hotovosti z účtu nebo provádět platební operace prostřednictvím účtu.

6.7.Licenční smlouva představuje základní smluvní typ autorského práva, kterým autor díla či jiná osoba, která disponuje majetkovými právy k dílu (tedy poskytovatel licence) umožňuje třetí osobě (příjemce licence) s autorským dílem disponovat, a to v rozsahu poskytnuté licence. Pro pochopení uvedeného smluvního typu je nezbytné pochopení některých institutů autorského práva, konkrétně:

- c) Autorského díla, kterým se rozumí každý jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora (právnícké či fyzické osoby) vyjádření v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě;
- d) Autorská práva osobnostní, jsou taková práva, která jsou spjata přímo s osobou autora autorského díla a nejsou převoditelná na jinou osobu. Jsou jimi právo osobovat si autorství, právo rozhodnout o zveřejnění díla, právo na nedotknutelnost díla, tedy právo udělit svolení k jakékoliv změně či jinému zásahu do díla;
- e) Autorská práva majetková jsou taková práva, která umožňují materiální dispozici s dílem, konkrétně se jedná o právo na užití a rozmnožení díla, na pronájem díla, vystavování díla, právo dílo držet, právo udělit jiné osobě právo k výkonu majetkových práv k autorskému dílu.

7. Zajištění a utvrzení závazků z obchodních závazkových vztahů

Zákon umožňuje věřiteli, aby posílil své právo na zajištění plnění z uvedených smluv, a to prostřednictvím tzv. utvrzovacích a zajišťovacích smluvních instrumentů. Utvrzením závazku se rozumí posílení jistoty věřitele co do plnění smlouvy dlužníkem v rámci samotného právního jednání, a to prostřednictvím smluvní pokuty či uznání dluhu. Podstatou zajištění je závazek sjednání separátního právního jednání, často se třetí osobou, jehož obsahem je náhradní plnění za plnění dlužníka, se kterým je dlužník v prodlení. Instituty zajištění jsou ručení, finanční záruka, zajišťovací převod práva, dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů či zástavní právo.

Nejpoužívanějším způsobem zajištění závazků je institut zástavního práva, který dává věřiteli oprávnění, nesplní-li dlužník dluh řádně a včas, uspokojit se z výtěžku zpeněžení zástavy do ujednané výše, anebo do výše pohledávky s příslušenstvím, pokud není výše uspokojení ujednána. Zástavou může být každá věc, se kterou lze obchodovat. Typicky se zástavního práva užívá u zajištění úvěrů na pořízení bydlení (tedy v podobě tzv. hypotéky), ale také při financování podnikatelské činnosti prostřednictvím zatížení majetku podnikatele či společníků podnikatele.

8. Řešení sporů z obchodních závazkových vztahů

Pro projednání sporů vyplývajících z obchodních závazkových vztahů jsou příslušné soudy, jejichž věcná příslušnost je stanovena § 9 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu („OSŘ“). Ten stanoví, že není-li zákonem stanoveno jinak, jsou k řízení příslušné v prvním stupni okresní soudy. Případy, kdy může být stanoveno jinak, jsou některé případy sporů v rámci zakládání obchodních korporací, spory mezi členy obchodních korporací či spory mezi obchodními korporacemi a jejich společníky či členy, dále pak spory z práva duševního vlastnictví, spory v oblasti nekalé soutěže a další případy uvedené v OSŘ.

Alternativu k soudnímu řízení představuje řízení rozhodčí, vedené podle zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, založené pro daný smluvní

vztah tzv. rozhodčí doložkou. Toto řízení je však nepřipustné ve spotřebitelských sporech, a to z důvodu obavy o zajištění standardu ochrany pro spotřebitele.

Plnění obchodních závazkových vztahů není předmětem veřejnoprávního dohledu či dozoru, ledaže se jedná o plnění ze spotřebitelských vztahů. V takovém případě může být založena příslušnost České obchodní inspekce jako dohledového orgánu, který v rámci své působnosti kontroluje dodržování podmínek spotřebitelského práva. Jednou z povinností podnikatele je rovněž upozornit spotřebitele na možnost řešení spotřebitelských sporů prostřednictvím metody mimosoudního řešení sporů (ADR – alternative dispute resolution), a to přímo prostřednictvím České obchodní inspekce. Na tuto možnost je podnikatel povinen spotřebitele upozornit přímo v kupní smlouvě či ve všeobecných obchodních podmínkách, které publikuje na svých stránkách či které tvoří přílohu kupní smlouvy. Předmětný formulář je k dispozici na webu [Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů \(ADR\) – COI](#)

ZÁVĚR

Kapitola podává přehled základních závazkových institutů občanského práva, kterými se realizují závazkové vztahy v průběhu podnikání. Uvedené smluvní typy představuje jako typová ujednání, od jejichž obsahu je pro účastníky přípustné se odchýlit.

Kapitola v úvodu rovněž uvádí základní zásady pro uzavírání, plnění a zánik závazků, tedy pravidla společná všem uvedeným smluvním typům. Podstatnou oblastí úpravy, která je v kapitole zmíněna, je oblast spotřebitelského práva.

DEFINICE

Závazkovým právním vztahem je právem upravený relativní vztah mezi věřitelem a dlužníkem, ze kterého věřiteli vzniká právo na plnění, tedy pohledávka, a dlužníkovi vzniká povinnost plnit závazek. Smlouva je jedním z typů závazkového právního vztahu.

Nabídkou k uzavření smlouvy je právní jednání jedné ze stran bezprostředně směřující k uzavření určité smlouvy adresované jednou ze stran druhé straně. Uvedené právní jednání je nabídkou, pokud obsahuje veškeré podstatné aspekty budoucího smluvního vztahu, a to tak, ať je možné uzavřít nabízenou smlouvou pouhým přijetím nabídky.

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Které ujednání nelze se spotřebitelem ujednat: a) ujednání, které prodlužuje záruku za jakost, b) ujednání, které odkazuje určení ceny na publikovaný ceník podnikatele, c) ujednání, kterým se spotřebitel vzdává práv z vadného plnění, d) ujednání, kterým se rozšiřují práva spotřebitele z vadného plnění

2. Co nepatří mezi zajišťovací instituty ze smlouvy: a) uznání dluhu, b) smluvní pokuta, c) zástavní právo, d) konkurenční doložka
3. Co nepatří mezi tzv. osobnostní práva autorská: a) právo prodat kopii díla, b) právo oslovovat si autorství, c) právo na zveřejnění díla, d) právo na autorský dohled
4. Co je rozdílem mezi pachtem a nájmem: a) pacht se vztahuje pouze k pozemkům, b) pacht je vždy na dobu určitou, c) s pachtem jsou spojena práva brát z věci plody, d) nájem se vždy vztahuje k nemovitosti

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

Student zpracuje kupní smlouvu na prodej zboží uzavřenou mezi podnikatelem a spotřebitelem tak, aby tato smlouva byla v souladu s podmínkami stanovenými normami práva na ochranu spotřebitelů.

DALŠÍ ZDROJE

Zdroje k dalšímu studiu tématu jsou uvedeny v závěru studijní opory.

ODPOVĚDI

1. C
2. D
3. A
4. C

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola podává základní přehled o struktuře závazkového práva, tedy o úpravě smluvních vztahů, na základě kterých dochází k realizaci podnikání.

Kapitola uvádí rovněž demonstrativní výčet závazkových smluvních vztahů a vymezuje je jejich definičními znaky. Záměrem je, aby si student vytvořil povědomí o jednotlivých smluvních typech a jejich definičních prvcích.

5 PODMÍNKY PRO POSKYTOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola pojednává o základních bodech právní úpravy poskytování sociálních služeb v režimu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách („ZoSS“). Zabývá se vymezením okruhu oprávněných osob a podmínkami stanovenými právní úpravou k poskytnutí sociální služby.

CÍLE KAPITOLY

Cílem kapitoly je upozornit studenta na základní penzum povinností, které musí každý poskytovatel sociálních služeb plnit. Student by měl po prostudování kapitoly:

- Pochopit podmínky registrace k poskytování sociálních služeb;
  - Rozumět struktuře právní úpravy při poskytování sociálních služeb;
  - Rozumět věcnému rozsahu inspekční činnosti v oblasti poskytování sociálních služeb.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Sociální událost, Sociální služba, Registrace k poskytování sociálních služeb, Nepříznivá sociální situace, Inspekční činnost v oblasti sociálních služeb

ÚVOD

Přijetí zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, znamenalo sjednocení a vymezení podmínek pro poskytování sociálních služeb. Dle zákona jsou k poskytování oprávněny nejen osoby veřejného práva, ale jakékoliv osoby, které splní podmínky zákona, včetně podmínky zápisu do Registru poskytovatelů sociálních služeb. Vzhledem k dynamickému vývoji na relevantním trhu motivovanému jak demografickým vývojem, tak přenosem podstatné části péče o osoby stížené sociální událostí z rodinného prostředí do péče externích subjektů, se sociální služby stávají významnou složkou domácí ekonomiky a je nutné je vnímat také jako prostor k realizaci soukromé hospodářské činnosti.

Cílem studia kapitoly je pochopit výchozí podmínky poskytování sociálních služeb včetně podmínek získání oprávnění k jejich poskytování a nastítnit okruhy povinností, které je každý poskytovatel povinen dodržovat.

Prostor ke studiu kapitoly lze odhadnout v rámci od 2 – 4 hodin v závislosti na míře dohledávání uvedených zdrojů.

VÝKLADOVÁ ČÁST

1. Úvod do problematiky právní úpravy poskytování sociálních služeb

Sociální služby představují specifickou oblast hospodářské činnosti a není možné je poskytovat na základě živnostenského oprávnění. To vyplývá z dikce ustanovení § 3 odst. 3 písm. af) ŽZ („*Živností dále není ... poskytování sociálních služeb podle zvláštního právního předpisu*“), tak z odpovídajících ustanovení ZoSS, které stanovují jako podmínku poskytování sociálních služeb registraci podle § 78 ZoSS. Na uvedeném nic nemění ani skutečnost, že některé živnosti, konkrétně např. živnost vázaná – péče o dítě do tří let věku v denním režimu – vyžadují speciální odbornou způsobilost u osoby živnostníka, která se prokazuje m.j. odbornou způsobilostí k výkonu povolání sociálního pracovníka anebo pracovníka v sociálních službách podle ZoSS.

Poskytování sociálních služeb je možné pouze prostřednictvím registrovaných poskytovatelů. Těmi jsou územní samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, ale také další právnické a fyzické osoby, tedy osoby soukromé, a dále ministerstvo a jím zřízené organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami. S uvedeného výčtu vyplývá, že poskytování sociálních služeb může být předmětem podnikatelského záměru.

Předmětem úpravy základní normy pro poskytování sociálních služeb, tedy ZoSS, jsou: „*podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci (dále jen "osoba") prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči, podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, výkon veřejné správy v oblasti sociálních*

služeb, inspekci poskytování sociálních služeb a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách“.²⁹ Podmínky stanovené zákonem musí být splněny při poskytování jakékoliv sociální služby. Zákonem jsou dále upraveny předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka, pokud vykonává činnost v sociálních službách či jiným uvedeným způsobem.

2. Právní postavení příjemce sociální služby

Právní úprava vychází principiálně zejména ze zájmu o zachování lidské důstojnosti osob, kterým je sociální služba poskytována. Tento princip je základním interpretačním východiskem jak z pohledu způsobu poskytování sociální služby, tak s ohledem na možné odvozené právní vztahy z jejich poskytování, například nároků na náhradu újmy při poskytování sociálních služeb způsobené. Jak uvedl Ústavní soud: „Lidská důstojnost jako hodnota je ukotvena v samotných základech celého řádu základních práv obsažených v ústavním pořádku. Je s ní spojen nárok každé osoby na respekt a uznání jako lidské bytosti, z něhož plyne zákaz činit z člověka pouhý objekt státní vůle, anebo zákaz vystavení osoby takovému jednání, které zpochybňuje její kvalitu jako subjektu“³⁰. Principu lidské důstojnosti je přisuzován charakter nadpozitivní hodnoty, tedy hodnoty přesahující úpravu pozitivního (psaného) práva. Respekt a ochrana lidské důstojnosti a svobody je nejvyšším a nejobecnějším účelem práva³¹.

Stanovení okruhu příjemců sociálních služeb je poměrně široké a odvozené od definice pojmu nepříznivé sociální situace, kterou zákon rozumí zejména následující události:

- f) oslabení či ztráta schopností z důvodu věku či nepříznivého zdravotního stavu či krizové sociální situace;
- g) životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností;
- h) pobyt v sociálně znevýhodněném prostředí;
- i) ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby či z jiných důvodů;
- j) potřeba ochrany před sociálním vyloučením.

Samotný pojem sociální služby je pak definován v § 3 písm. a) ZoSS jako činnost či soubor činností podle ZoSS zajišťující pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Mezi základní druhy sociálních služeb z pohledu ZoSS řadíme zejména služby osobní asistence, pečovatelské služby, tísňové péče, centra denních služeb, denní a týdenní stacionáře, domovy pro seniory, chráněné bydlení a další služby uvedené v § 37 a násl. ZoSS, koncepčně se rozdělují na služby sociálního poradenství, služby sociální péče, služby sociální prevence.

²⁹ Viz ust. § 1 odst. 1 ZoSS

³⁰ Viz náleží Ústavního soudu sp.zn. II. ÚS 2268/07-1 ze dne 29.02.2008

³¹ Viz citovaný náleží ÚS, tamtéž.

3. Jednotlivé druhy sociálních služeb

Sociální služby jsou v režimu ZoSS rozděleny do následujících základních kategorií:

3.1. Služby sociálního poradenství zahrnující základní a odborné sociální poradenství;

3.2. Služby sociální péče zahrnující:

- a. Osobní asistenci;
- b. Pečovatelskou službu;
- c. Tísňovou péči;
- d. Průvodcovské a předčitatelské služby;
- e. Podpora samostatného bydlení;
- f. Odlehčovací služby
- g. Centra denních služeb;
- h. Denní stacionáře;
- i. Týdenní stacionáře;
- j. Domovy pro osoby se zdravotním postižením;
- k. Domovy pro seniory;
- l. Domovy se zvláštním režimem;
- m. Chráněné bydlení;
- n. Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče.

3.3. Služby sociální prevence zahrnující služby rané péče, telefonickou krizovou pomoc, tlumočnické služby, azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizovou pomoc, intervenční centra, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, služby následné péče, sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi, seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně-terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy, zařízení sociální rehabilitace a centra duševního zdraví.

Za podmínek § 72 – 77 se dále sociální služby dělí na sociální služby poskytované bez úhrady a sociální služby poskytované za náhradu.

4. Podmínky provozování sociálních služeb dle české právní úpravy

Základní podmínkou provozování sociálních služeb je vznik oprávnění k jejich poskytování, ke kterému dochází registrací postupem podle ust. § 78 a násl. ZoSS. Výjimku z uvedeného pravidla tvoří pouze případy podle § 83 a 84 ZoSS, tedy pokud sociální pomoc poskytuje osoba blízká, anebo asistent sociální péče, kterou takovou službu nevykonává jako podnikatel, případně jiná fyzická či právnická osoba usazená v členském státě jiném členském státě Evropské unie, která prokáže splnění podmínek k poskytování sociálních služeb v tomto členském státě.

Věcně příslušným orgánem veřejné správy pro rozhodnutí o registraci je místně příslušný krajský úřad podle trvalého nebo hlášeného pobytu fyzické osoby, která o registraci žádá. O registraci se vede správní řízení v režimu zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, a její udělení je za splnění všech podmínek k získání oprávnění nárokové, čemuž odpovídá formulace ust. § 81 odst. 1 ZoSS³². Udělená registrace je tedy z pohledu své formy správním rozhodnutím a je nepřevoditelná na osobu odlišnou od osoby poskytovatele. Konkrétní předpoklady pro splnění podmínek registrace jsou uvedeny v § 79 odst. 1 ZoSS a jsou jimi:

- a) **podání písemné žádosti o registraci** se stanovenými náležitostmi, přičemž předmětný formulář je k dispozici na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí.
- b) **Odborná způsobilost všech fyzických osob**, které budou přímo sociální služby poskytovat, která se prokazuje postupem blíže uvedeným v předmětných ustanovení ZoSS³³.
- c) **Bezúhonnost fyzických osob** přímo poskytujících sociální služby a právnické osoby, která bude poskytovat sociální služby – bezúhonnost se prokazuje výpisem z rejstříku trestů, přičemž za bezúhonného se považuje ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin ani jiný trestný čin spáchaný z nedbalosti v souvislosti s vykonáváním činnosti při poskytování sociálních služeb anebo činností s nimi srovnatelnými. Za bezúhonného se považuje také ten, jehož trest ve vztahu k uvedeným trestným činům byl zahrazen.
- d) **Zajištění hygienických podmínek**, pokud mají být sociální služby poskytovány v zařízení sociálních služeb. Posouzení hygienických podmínek se provádí v souladu s podmínkami zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a za podmínek vyhlášky č. 306/2012 Sb., o podmínkách předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a o hygienických požadavcích na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče.

³² „Registrující orgán vydá rozhodnutí o registraci, jestliže žadatel prokáže, že splňuje podmínky uvedené v § 79 odst. 1.“

³³ Viz ust. § 110 odst. 4, 5 ZoSS, § 116 odst. 5 ZoSS, § 117 ZoSS

- e) **Prokázání oprávnění k užívání prostor** podle bodu d) (tedy vlastnictví anebo jiného titulu k užívání, například nájemní smlouvou či výslovným svolením vlastníka k užívání).
- f) **Prokázání zajištění personálních, materiálních a technických podmínek** odpovídajících druhu poskytovaných sociálních služeb, přičemž uvedené kritérium se posuzuje individuálně vzhledem ke konkrétnímu druhu služby a formě jejího poskytnutí. K uvedenému kritériu se vztahuje široká řada podmínek, m.j. i podmínky stanovené vyhláškou č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.
- g) **Absence konkurzu či insolvenčního řízení** zahájeného na straně žadatele či zastaveného z důvodu nedostatku majetku.
- h) V případě centra duševního zdraví prokázání **oprávnění k poskytování zdravotních služeb** podle zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

Rozhodnutí o registraci obsahuje zejména následující údaje:

- a) označení poskytovatele s uvedením jeho identifikačních údajů;
- b) název a místo zařízení anebo místo poskytování sociálních služeb;
- c) druhy sociálních služeb, které budou poskytovány;
- d) okruh osob, kterým budou sociální služby poskytovány;
- e) údaj o kapacitě poskytovaných sociálních služeb;
- f) den započetí poskytování sociálních služeb.

Dodatečnými právními povinnostmi, které musí poskytovatel sociálních služeb po vydání rozhodnutí o registraci plnit, jsou:

- a) Povinnost uzavření pojistné smlouvy pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou při poskytování sociálních služeb a udržovat toto pojištění platné po celou dobu poskytování sociálních služeb.
- b) Oznamovací povinnost poskytovatele podle § 82 odst. 1 ZoSS, který musí do 15 dní oznámit registrujícímu orgánu všechny změny týkající se údajů obsažených v rozhodnutí o poskytování sociálních služeb, pokud k nim dojde. Pokud by některá z uvedených skutečností měla vliv na udělenou registraci jako takovou, správní orgán z moci úřední zahájí z úřední povinnosti řízení o změně či odnětí registrace.
- c) Povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech souvisejících s poskytováním sociálních služeb, zejména pak ve vztahu k údajům o osobách, kterým jsou sociální služby poskytovány či o dalších skutečnostech, které se při poskytování sociálních

služeb dozví. Je třeba doplnit, že taková povinnost se vztahuje také na zaměstnance správního orgánu při výkonu působnosti dle ZoSS.

Ke zrušení registrace může dojít v případech uvedených v § 82 odst. 3 ZoSS, jestliže:

- a) poskytovatel přestane splňovat podmínky stanovené zákonem pro poskytování sociálních služeb;
- b) poskytovateli byl uložen správní trest za přestupek v případě zvláště závažného porušení povinnosti stanovené poskytovateli sociálních služeb;
- c) poskytovatel nesplní opatření uložená k odstranění nedostatků v oblasti dodržování standardů kvality sociálních služeb zjištěných při inspekci;
- d) poskytovatel ani po uložení správního trestu za přestupek nesplní opatření uložená k odstranění nedostatků v oblasti dodržování standardů kvality sociálních služeb zjištěných při inspekci anebo
- e) v případě, kdy sám poskytovatel požádá o zrušení registrace, a to alespoň 3 měsíce přede dnem ukončení činnosti.

5. Vztah mezi poskytovatelem sociálních služeb a jeho klienty

Základem právního vztahu mezi poskytovatelem sociálních služeb a jeho klienty je uzavřená smlouva o poskytnutí sociální služby podle § 90 ZoSS. Jedná se o specifický smluvní typ upravený pouze v předmětných ustanoveních ZoSS. Subsidiárně se však pro tento typ smlouvy aplikuje občanský zákoník.

Smlouva je základem právního vztahu tehdy, pokud není dán některý z důvodů uvedených v § 91 ZoSS, zejména tedy v případě poskytnutí sociální služby dítěti na základě rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy či výchovného opatření anebo opatření předběžného.

Zákon vyžaduje povinnou písemnou formu smlouvy ve vybraných případech poskytování sociálních služeb, zejména se jedná o případy osobní asistence, pečovatelské služby, tísňové péče, průvodcovské a předčitatelské služby, podpory samostatného bydlení, odlehčovací služby, služeb denního a týdenního stacionáře, centra denních služeb, služeb domova pro osoby se zdravotním postižením, domova pro seniory, domova se zvláštním režimem, chráněného bydlení, služeb poskytovaných ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče, azylových domů a dalších zákonem stanovených případech. Naopak, písemnost se striktně nevyžaduje tehdy, pokud takovou formu jedna ze stran nenabídne, pokud má dojít k poskytnutí rané péče, tlumočnické služby, krizové pomoci, intervenčního centra, sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi či sociální rehabilitace.

Náležitosti smlouvy o poskytování sociálních služeb jsou stanoveny v § 91 odst. 2 ZoSS a jsou jimi vedle obecných náležitostí právního jednání (označení stran, datum uzavření smlouvy):

- d) určení druhu sociální služby;
- e) rozsah poskytnutí sociální služby;
- f) místo a čas poskytnutí sociální služby;
- g) výše úhrady za poskytnutí sociální služby vč. způsobu její úhrady;
- h) ujednání o dodržování vnitřních pravidel stanovených poskytovatelem pro poskytování sociálních služeb;
- i) důvody ukončení smlouvy (výpovědní důvody a lhůty) a
- j) doba platnosti smlouvy.

Projevem veřejnoprávního omezení smluvní dispozice účastníků je stanovení podmínek, za kterých může poskytovatel sociálních služeb odmítnout uzavření smlouvy o poskytování. Důvodem jsou zejména skutečnosti objektivní (je požadována sociální služba, kterou poskytovatel neposkytuje, poskytovatel nemá dostatečnou kapacitu), ale rovněž subjektivní (žadatelův zdravotní stav vylučuje poskytnutí takové služby či případ, že byla žadateli v posledních 6 měsících před podáním žádosti vypovězena obdobná smlouva u téhož poskytovatele).

6. Inspekční činnost v režimu ZoSS

Inspekci na úseku poskytování sociálních služeb se rozumí provádění kontroly poskytování sociálních služeb za podmínek ZoSS³⁴. Postup při provádění kontroly se řídí zákonem č. 255/2012 Sb., kontrolním řádem, přičemž jsou zohledněny některé odchylky, které vyplývají ze znění předmětných ustanovení ZoSS. Inspekční činnosti podléhají subjekty, které jsou poskytovateli sociálních služeb, a to včetně subjektů, které mají výjimku z udělení registrace, tedy například i zahraniční právnické osoby, které poskytují sociální služby na území České republiky.

Předmětem inspekční činnosti správních orgánů na předmětném úseku je v souladu s § 97 ZoSS:

- a) plnění povinností poskytovatelů sociálních služeb;
- b) kvalita poskytovaných sociálních služeb;

---

³⁴ KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E., Sociální služby a příspěvek na péči, 3. akt. vydání, ANAG 2009, ISBN 978-80-7263559-7, str. 162

c) plnění povinnosti vést evidenci podle § 91c ZoSS.

V průběhu inspekce, která probíhá vždy v místě poskytování sociální služby, je inspekční orgán prostřednictvím svého inspekčního týmu oprávněn shromažďovat důkazy, vést rozhovory s klienty poskytovatele, hodnotit poskytované sociální služby za pomoci kritérií určených dle standardů kvality (hodnocení se provádí systémem bodů dle prováděcího právního předpisu, tedy vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení ZoSS) a z provedené inspekce vyhotovit inspekční zprávu obsahující popis zjištěných skutečností s uvedením nedostatků a označení ustanovení právních předpisů, které měly být poskytovatelem porušeny. Tato zpráva je základem pro možný další postup správního orgánu ve smyslu udělení sankce, výzvy k nápravě zjištěných nedostatků či odejmutí registrace k poskytování sociálních služeb. Případné řízení o udělení sankce se řídí zákonem č. 250/2006 Sb., přestupkovým zákonem.

ZÁVĚR

Oblasti poskytování sociálních služeb se s přijetím ZoSS dostalo jasné a přehledné struktury právní úpravy s jasně definovanými povinnostmi poskytovatelů. Zákon však neupravuje veškeré podmínky poskytování sociálních služeb a je třeba jej doplnit výkladem jiných právních norem, zejména potom občanského zákoníku v otázkách souvisejících s uzavíráním smlouvy o poskytování sociální služby či v souvislosti s oblastí odpovědnosti za újmu způsobené při poskytnutí sociální služby.

DEFINICE

Nepříznivou sociální situací se rozumí oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením.

Sociální službou se rozumí činnost podle ZoSS zajišťující pomoc či podporu osobám za účelem sociálního začlenění či prevence sociálního vyloučení.

Registrací k poskytování sociálních služeb se rozumí postup upravený ZoSS vedoucí k udělení oprávnění k poskytování sociální služby.

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Co nepatří mezi základní povinnosti pro poskytování sociálních služeb: a) potřeba získat registraci k poskytování sociálních služeb, b) uzavření smlouvy o poskytování sociálních služeb, c) vlastnictví objektu, ve kterém dojde k poskytování sociálních služeb, d) zajištění kvalifikovaného personálu k zajištění poskytování sociálních služeb
2. Co nepatří mezi povinné náležitosti smlouvy o poskytování sociálních služeb: a) identifikace poskytované sociální služby, b) ujednání o platbě za sociální služby, c) důvody ukončení smluvního vztahu, d) uvedení zaměstnanců poskytovatele sociální služby, kteří budou službu poskytovat
3. Subsidiární normou v oblasti úpravy poskytování sociálních služeb je vůči ZoSS: a) správní řád, b) soudní řád správní, c) zákon o poskytování zdravotních služeb, d) zákon o státní sociální podpoře
4. Osoba poskytující sociální služby musí splnit podmínku: a) kvalifikace v oboru ošetrovatelství, b) podmínku bezúhonnosti, c) podmínku absolvovaného středoškolského vzdělání, d) podmínku alespoň pětileté praxe v oboru

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

Student připraví vzorovou smlouvu o poskytování sociální služby, případně připraví žádost o registraci sociální služby.

DALŠÍ ZDROJE

Zdroje kapitoly jsou uvedeny v závěru studijní opory.

ODPOVĚDI

1. C
2. D
3. A
4. B

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola obsahuje přehled právní úpravy základních podmínek při poskytování sociálních služeb v režimu ZoSS. Uvádí charakteristiku sociálních služeb v uvedeném režimu zákona, dále uvádí podmínky získání registrace k jejich poskytování, shrnuje základní povinnosti subjektů poskytujících sociální služby a uvádí podmínky rozsahu inspekční činnosti při jejich poskytování.

LITERATURA

Monografie, sborníky a komentáře:

KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E., Sociální služby a příspěvek na péči, 3. akt. vydání, ANAG 2009, ISBN 978-80-7263559-7

TRÖSTER, P., kol., Právo sociálního zabezpečení, 5. přepracované a aktualizované vydání, Praha, C.H.Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-322-6

MATOUŠEK, O., Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení, 1.vyd., Praha: Portál 2007, ISBN 978-80-7367-310-9

KOLDINSKÁ, K. Sociální právo, 1.vyd., Praha: C.H. Beck, 2007, ISBN 978-80-7179-620-6

JANKŮ, M., a kol., Základy práva pro posluchače neprávnických fakult, 5. přepracované a doplněné vydání, Praha: C.H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-494-0

KUNŠTÁTOVÁ, T., SALOMONOVÁ, K., DICKELT, F., BALADA, L., Živnostenský zákon. Komentář, 1 vyd., Praha C.H. Beck, 2019, ISBN 978-80-7400-731-6

ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-20]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X

LASÁK, Jan, Jan DĚDIČ, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Jana SKÁLOVÁ aj. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-11-20]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X

DVOŘÁK, T., Společnost s ručením omezeným, Wolters Kluwer, Praha: 2014, ISBN 978-80-7478-633-4

DVOŘÁK, T., Osobní společnosti ve světle rekodifikace českého obchodního práva, Wolters Kluwer, Praha: 2012, ISBN 978-80-7357-755-1

NOVOTNÝ, M., HORÁK, T., HOLEJŠOVSKÝ, J., OEHM, J., Bytové spoluvlastnictví a bytová družstva, Komentář 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2016, ISBN 978-80-7400-602-9

Právní předpisy:

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vč. důvodové zprávy

Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech, vč. důvodové zprávy

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, vč. důvodové zprávy

Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů

Zákon č. 255/2012 Sb., kontrolní řád

Zákon č. 250/2016 Sb., přestupkový zákon

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

SHRnutí STUDIjNÍ OPORY

Oblast podnikání a jeho živnostenské úpravy je komplexní oblastí zahrnující několik právních odvětví. S ohledem na zaměření studijního programu na oblast sociální práce a veřejné správy je kladen akcent na východiska živnostenské právní úpravy a na oblast poskytování sociálních služeb jako jedné z potenciálních oblastí působení absolventů programu. Podaný výklad o právní úpravě by však byl neúplný bez nastínění obsahu konkrétních právních vztahů, kterými podnikatelé a jejich zákazníci do vzájemných interakcí vstupují, stejně jako bez nastínění základních bodů právní úpravy práva obchodních společností.

Podnikatel je osobou, která ve své činnosti musí plnit široké spektrum povinností. Vedle nezbytného předpokladu samotného výkonu podnikatelské činnosti, tedy nabídnutí služby či jiného produktu, který je na trhu poptáván a je konkurenceschopný, se musí vyrovnat s širokým spektrem právních povinností vyplývajících z norem veřejného a soukromého práva. Takové pochopení celkového kontextu by mělo být přirozenou výbavou úředních osob, které se s podnikateli při výkonu své úřední činnosti setkávají. V souladu s pravidly dobré správy má správní orgán nejen důsledně zajišťovat zákonnost svého postupu, ale také přispívat k výkonu dobré správy a vytvářet prostředí, ve kterém je pro podnikatele vytvořeno férové, transparentní a prediktabilní prostředí k realizaci jejich záměrů.

PŘEHLED DOSTUPNÝCH IKON

Čas potřebný ke studiu

Klíčová slova

Průvodce studiem

Rychlý náhled

Tutoriály

K zapamatování

Řešená úloha

Kontrolní otázka

Odpovědi

Samostatný úkol

Pro zájemce

Cíle kapitoly

Nezapomeňte na odpočinek

Průvodce textem

Shrnutí

Definice

Případová studie

Věta

Korespondenční úkol

Otázky

Další zdroje

Úkol k zamyšlení

Název: Živnostenské právo a podnikání
Autor: **JUDr. Michal Vítek, Ph.D.**
Vydavatel: Slezská univerzita v Opavě
Fakulta veřejných politik v Opavě
Určeno: studentům SU FVP Opava
Počet stran: 75 (normostran 80)

Tato publikace neprošla jazykovou úpravou.